

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

2002 - 1

COMBIMARKET

&

STUDIO EDE

VOORDEEL IN FOTO EN VIDEO

TEL. STUDIO EDE 0318 - 653363

Grotestraat 62, Ede tel. 0318-616414
Bellestein 21, Ede tel. 0318-614300
Stadspoort 10, Ede tel. 0318-652121
Hoofdstraat 24, V'daal tel. 0318-512689
Molenstraat 3, Rhenen tel. 0317-616866
PB 8170 6710 AD EDE

**FOTO
FILM
VIDEO
STUDIO**

Winkelcentrum Bellestein 21, 6714 DP Ede, tel.: 0318-640479

Contactlenzen / Oogmetingen / Oogdrukcontrole

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken

Draadmateriaal

Gereedschap

Verf

IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex

Wandplaten Schroten

Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

* Wij geven u een deskundig advies

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
30e jaargang   nr 1   Maart 2002

Van het bestuur

Het afgelopen jaar stond in het teken van de 'vrijwilliger'. Onze vereniging is sterk afhankelijk van vele vrijwilligers, die - met name in ons Museum - allerlei nuttige taken uitvoeren. Doet u ook al mee? Steekt er in u ook zo'n enthousiasteling? Meldt u dan aan bij onze conservator, de heer List.

Zoals u in de krant heeft kunnen lezen lanceerde de gemeente Ede onlangs een "Plan van Aanpak" met betrekking tot de "Kunst en cultuurroute" en de herhuisvesting van de musea in het Bospoortgebied. Het bestuur heeft zich in het vooroverleg loyaal opgesteld tegenover de thans nog globale plannen. Het staat nog niet vast dat het Historisch Museum Ede in het Notaris Fischerhuis wordt gehuisvest. Ruimtelijke mogelijkheden spelen hierbij een hoofdrol. Het museum wil groeien en zijn doelstellingen verwezenlijken. Er ligt nu een unieke kans om deze beleidlijn in de toekomst te realiseren.

De jaarlijkse ledenvergadering zal worden gehouden op 27 maart 2002. Na het formele gedeelte zal onze voorzitter, de heer Bert Lagerweij, een lezing verzorgen met als titel "Waterbeheer in Nederland" of "Hoe kunnen we overstromingen voorkomen". Een actueel onderwerp, dat geregeld opduikt. De agenda en de jaarstukken worden u separaat toegezonden.

Heeft u met het themanummer van De Zandloper over de ruilverkaveling (2001/4) nog reclame gevoerd? Met meer leden zijn er meer mogelijkheden om het culturele erfgoed te bewaren. De contributie van 9,50 euro kan geen bezwaar zijn. Dit themanummer over 'Ruilverkaveling' krijgt men als welkomstgeschenk. Heeft u de videofilm 'Een wandeling door Ede in de vorige eeuw' al aangeschaft? Deze is te koop in het Museum (11,34 euro). Er zijn ook nog enkele exemplaren van het boek 'De kerk als moeder' van ds. T. van 't Veld (18,15 euro) te verkrijgen.

De Vereniging Oud Ede heeft uit de nalatenschap van mevrouw E.G. Rutgers- de Lange f 1.000 (ofwel 453,78 euro) ontvangen, vrij van rechten en kosten.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud Ede bestaat uit de heren E. Lagerweij (voorzitter), P. Bon (secretaris) en W. Kempe (penningmeester).
- * De contributie bedraagt 9,50 euro per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud Ede te Ede.
- * Het Historisch Museum Ede (Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54) is open 's middags van twee tot vijf uur, op zondagen tot vier uur. Op maandagen is het museum voor het publiek gesloten.
- * Conservator van het museum is drs. D.-J. List.
- * De redactie van De Zandloper bestaat uit de heren J.E.H. den Hartog (eindredacteur), drs. D.-J. List, F.G. van Oort, en H. van Scherrenburg.
- * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54.
- * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede.

ISSN 1384-7090

Van de redactie

In deze Zandloper treft u naast het Museumnieuws en een kort verhaal over een grenswijziging tussen Ede en Bennekom (dus binnen de gemeente Ede) van Frans van Oort, een uitgebreid artikel aan van Carel Verhoef (lid van de werkgroep Geschiedenis) over de geschiedenis van het Christelijk Streeklyceum in Ede van 1960-1995. Eerder publiceerde Carel Verhoef een soortgelijk artikel over het Marnix-College in Zandloper 1997/3. De redactie wijst u met nadruk op het Ten Geleide bij het verhaal over het Christelijk Streeklyceum, omdat hierin verantwoording wordt afgelegd over de gevolgde werkwijze bij het totstandkomen van dit artikel. Helaas is de kwaliteit van een aantal illustraties (foto's van onder andere gemeenteraadsleden) slecht; de oorzaak hiervan is dat de originele foto's niet meer beschikbaar zijn.

Museumnieuws door drs. D.-J. List

Wie de schoen past trekt hem aan!

De geschiedenis van het schoeisel door de eeuwen heen

Het Historisch Museum Ede is in het bezit van een kleine, maar interessante, collectie schoenen en klompen. Enige jaren geleden bleek, tijdens een bezoek met leden van de Vereniging Oud Ede aan het ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek) te Amersfoort, dat deze instelling over een fraaie verzameling ledervondsten beschikte. Hieronder waren zelfs vroegmiddeleeuwse schoenen. Dit was de basis van het idee om een tentoonstelling over de ontwikkeling van de schoen te gaan organiseren.

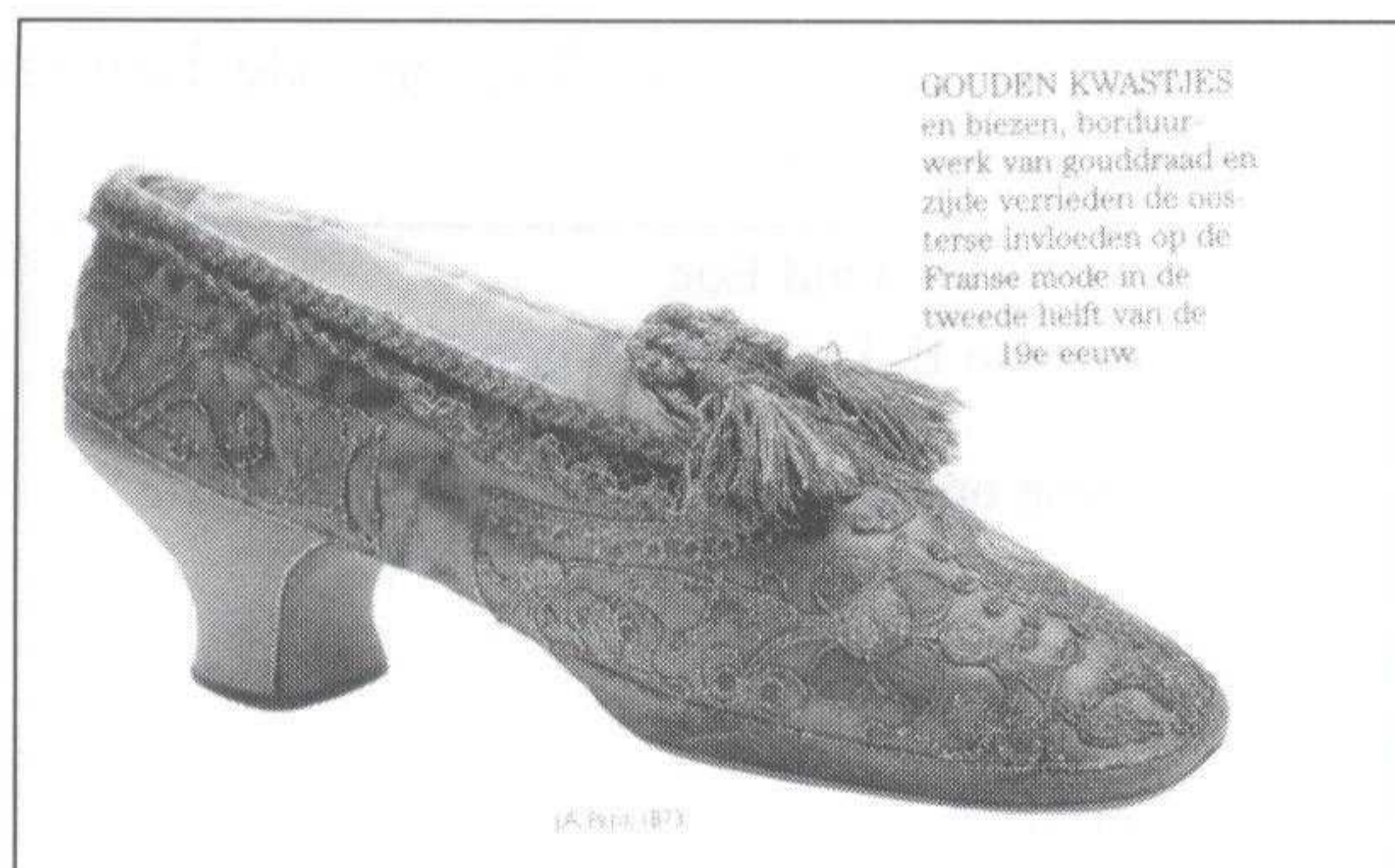
Recent heeft ons schoeisel veel en grote wijzigingen ondergaan. Hoge hakken (ca. 1900), plateauzolen (ca. 1940, 1975 en 2000), naaldhakken (ca. 1955) en platte schoenen (ca. 1965) volgden elkaar in snel tempo op. Wanneer de historie van de schoen wordt bekeken blijkt dat er niet veel nieuws is onder de zon.

Gedurende de oudheid, in het warme Middellandse-Zeegebied, liep men op blote voeten of droeg men sandalen. Leer en gevlochten riet werden verwerkt tot luchtig schoeisel.

In Europa was het klimaat minder gunstig. Hier droeg men tijdens de Middeleeuwen gesloten schoenen en korte laarzen van leer. De rijken schaften luxueuze exemplaren aan, waarbij het voorblad geheel was opengewerkt. Het is echter een hardnekkige fabel dat de

extreem lange punten van de schoenen aan het been van de drager werden vastgebonden.

De straten waren niet verhard. Bovendien liep langs de straat een open riolering. Om het schoeisel niet te bevuilden droeg men buitenshuis trippen. Dit zijn houten overschoenen op twee klossen en met een lederen wreefband.

Gouden KWASTJES en biezen, borduurwerk van gouddraad en zijde verrieden de oosterse invloeden op de Franse mode in de tweede helft van de 19e eeuw.

De klossen van de trippen mogen we niet zien als hakken. Evenmin zijn de Italiaanse chopines - steltschoenen - voorlopers van

de hak. Chopines zijn schoenen en muilen, die op een hoge zuil zijn bevestigd. Met andere woorden de voorlopers van de plateauzolen. In de zestiende en zeventiende eeuw werd dit schoeisel gedragen. Bij chopines met een hoogte van meer dan 30 cm had de dame in

kwestie bij het lopen hulp nodig van één of twee dienaressen. In Europa verscheen de hak pas rond 1600. Onder de adel en de gegoede burgerij gingen zowel de mannen als de vrouwen kort voor 1600 – zonder verklaarbare reden dan de mode alleen – schoenen dragen met een relatief hoge hak. De zeventiende eeuw staat bekend om zijn chique schoeisel. Zelfs de mannen droegen open gewerkte schoenen met grote kanten rozetten op de wreef. Gedurende de achttiende eeuw werden de hakken van het vrouwenschoeisel extreem hoog. Toch was het relatief gemakkelijk om met dit schoeisel ingewikkelde menuetten te dansen. Als gevolg van de mode van het Classicisme rond 1800 droeg de vrouw wederom platte schoenen. Droeg men gedurende de Middeleeuwen een aparte linker en rechter schoen, in de negentiende eeuw was deze kennis geheel verloren. Pas wanneer de schoenen waren uitgelopen kon je beide schoenen enigszins uit elkaar houden. In de tweede helft van deze eeuw werd het schoeisel van de vrouw opnieuw voorzien van een hak. Daarnaast ging men hoge rijglaarzen dragen. De chique huis- en balschoenen waren rijkelijk versierd met strikken, borduurwerk en kralen.

Deze tentoonstelling loopt van 1 mei t/m 28 juli 2002.

Ambtsketen burgemeester Ede terecht

De dames H.A. Blaauw-de Wit en B.T. Groen stuitten kort geleden, tijdens het opruimen van het archief van Vereniging Oud Ede, op een opmerkelijk bericht. De vereniging zou in het bezit moeten zijn van een officiële ambtsketen van de burgemeester van Ede. Verbazing, verrassing en paniek! Niemand kon zich een ambtsketen herinneren. Maar gelukkig duurde de beroering niet lang. In de vaste opstelling van het museum hangt een eenvoudige ketting met een medaillon met opschrift: 'hoofd politie'. Al snel werd het idee geopperd dat de burgemeester in feite het hoofd van politie is. Zou deze ketting de officiële keten van de burgemeester van Ede zijn geweest? Onderzoek naar oude foto's van het college van B en W gaf al snel uitsluitel. De ketting was weliswaar iets ingekort, maar op oude foto's prijkt deze bescheiden ketting om de hals van de Edese burgemeesters. Met andere woorden: reeds jaren lang hangt in de vaste opstelling, tussen de oude bodebussen, een heuse burgemeestersketen! Op de foto zien we Jr. Florent Sophius Op ten Noort (hij was van 1896 tot 1905 burgemeester van Ede) met de ambtsketen (fotograaf: S.A. Schotel uit Arnhem, de datering van de foto is rond 1900).

Vrijwilligersdag

Op 22 september 2001 maakte een veertigtal vrijwilligers een excursie naar Schoonhoven. Met het aanbieden van dit uitstapje wil de Vereniging Oud Ede de vrijwilligers bedanken voor het vele werk dat met grote inzet en accuratesse verricht wordt.

Grensprikelen door F.G. van Oort

In 1979 ging -eigenlijk geheel- ongemerkt een flink stuk van de kadastrale gemeente Bennekom over naar de kadastrale gemeente Ede. De reden hiervan was onder andere een bestemmingsverandering, namelijk de overgang van agrarisch gebruik naar toekomstige woningbouw. Midden in de jaren '70 van de vorige eeuw werd duidelijk dat na het afbouwen van de wijk Veldhuizen er een vervolg van de nieuwbouw zou komen in de toekomstige wijk Maandereng. Om dit goed aan te pakken was het noodzakelijk dat het gemeentelijke apparaat de beschikking kreeg over perfect kaartmateriaal. Het aanwezige materiaal bestond nog uit de oude kadastrale kaarten van 1832 met een schaal van 1:2500.

Om tot vernieuwing hiervan te komen kwam een samenwerkingsproject tot stand met het Kadaster te Arnhem. Deze organisatie ging eerst alle eigendom- en andere rechtsgrenzen in het terrein uitzetten en waar nodig opnieuw afpalen. Vervolgens verzorgde de landmeetkundige dienst van de gemeente Ede de inmetingen hiervan. Deze metingsstukken werden tenslotte door het Kadaster toegepast waarna de nieuwe hermeten kadastrale plans 1:1000 ontstonden (1979). De gemeente Ede maakte van dezelfde metingsstukken ondergronden op de schaal 1:500.

Dit kaartmateriaal diende om zo'n wijk goed te ontwikkelen (plaats woningbouw, ligging van de wegen, riolering, plantsoenen en de nutsvoorzieningen) en moest dus ruim (zeker 2 jaren), voordat de eerste spade de grond in ging, voor gebruik gereed zijn.

De Maandereng werd begrensd aan de noordzijde door de Tooroplaan, aan de oostzijde door de Bovenbuurtweg, aan de zuidzijde door de rijksweg A-12 en de westgrens werd gevormd door de dr. W. Dreeslaan. Ook het gebied Hoekelumse Eng (thans sportpark) werd aansluitend op dezelfde wijze, dus via samenwerking, hermeten en in kaart gebracht.

Omdat de Maandereng een Edese wijk zou worden en ook het sportpark georiënteerd was op Ede werd besloten om het aangegeven gedeelte Bennekom over te laten gaan naar Ede en werd geprobeerd een zo natuurlijk mogelijke en logische grens te creëren. Gekozen werd voor de zuidkant van de A-12, mede door het feit dat deze grens in principe geen belemmering met zich meebracht. Ook werd besloten om de nieuwe begrenzing aan de oostzijde langs de Edeseweg te laten lopen waarna deze bij de Horalaan weer op de bestaande grens overging. In ieder geval bleef het kasteel Hoekelum behouden voor Bennekom.

Het voordeel was verder dat bijvoorbeeld bij toekomstige verkopen van onder andere woningen de nieuwe eigenaar niet opeens geconfronteerd zou worden met een perceel waarvan het ene gedeelte in Bennekom en het andere deel in Ede zou liggen. Dus om de rechtszekerheid te bevorderen werd zo eenduidigheid gecreëerd (vervreemden, hypotheek etc.).

Ook de straatnaamgeving en adressering zou in de nieuwe situatie slechts georiënteerd zijn op Ede. De postcode was trouwens in die periode al voor de hele Maandereng vastgesteld. Hetzelfde gold in principe voor het sportpark de Hoekelumse Eng.

Ten behoeve van de wijk Rietkampen werd, zij het in een later stadium, ook een stukje van de kadastrale gemeente Bennekom overgenomen en gevoegd bij de kadastrale gemeente Ede. Volgens opgave van de gemeente Ede (afd. Realisatie) bedroeg de oppervlakte totaal ongeveer 84 ha.

In het zusterblad "De Kostersteen" van de Vereniging Oud Bennekom werd in de jaren '90 van de vorige eeuw aandacht besteed aan deze overgang. Door deze manoeuvre kwamen onder andere het Groene laantje en het theehuis op Edes grondgebied te liggen, terwijl deze van oorsprong tot het kerspel Bennekom behoorden.

Overzichtkaart van het gebied (aangegeven door streep- en puntlijn), welke van de kadastrale gemeente Bennekom is overgegaan naar de kadastrale gemeente Ede. Van oorsprong liep de grens vanaf de Horalaan, via de Zandlaan naar de Hoefweg om uiteindelijk bij de Maanderdijk uit te komen. Van de oude situatie is niet veel meer terug te vinden. Naast de loop van de Zandlaan is alleen het stukje houtwal langs de Frans Halslaan nog authentiek. Deze bossage lag vroeger tussen de Hoefweg en het daar gelegen sportveldencomplex.

Ten geleide

De Werkgroep Geschiedenis van de Vereniging Oud Ede houdt zich bezig met het bestuderen en op schrift stellen van de geschiedenis van Ede in de twintigste eeuw. In dit kader was het de bedoeling ook de (beknopte) geschiedenis van het Streeklyceum vast te leggen. Met behulp van onder meer de verslagen van gemeente- en kerkenraadsvergaderingen, artikelen, interviews, rapporten en gedenkboeken, is enig materiaal verzameld. Dit is niet voldoende voor een gedegen overzicht van de geschiedenis van het Streeklyceum. Om die reden heeft het bestuur van de Vereniging Oud Ede het bestuur van Het Streek verzocht om inzage in de notulen van de vergaderingen en de correspondentie van het bestuur van het Streeklyceum. Daarbij is toegezegd dat bij de bestudering en beschrijving de nodige discretie in acht zal worden genomen ten aanzien van de privacy van personen die betrokken zijn geweest bij hetgeen wordt beschreven. Bovendien had een mogelijk eenzijdig beeld door aanvullende informatie vanuit het archief van het Streeklyceum bijgesteld kunnen worden.

Het bestuur van Het Streek heeft echter negatief beslist op het verzoek van het bestuur van onze vereniging. Als reden werd opgegeven dat in notulen en correspondentie ook zaken worden beschreven die terug te leiden zijn naar personen die nog in leven en dikwijls ook nog bij Het Streek betrokken zijn. Omwille van hun privacy is besloten geen inzage te verlenen. Het bestuur van de Vereniging Oud Ede betreurt dat, ondanks de toegezegde garantie, het verzoek niet is ingewilligd. Onderstaand artikel is daardoor niet meer dan een greep uit de geschiedenis van het Streeklyceum aan de hand van het in het notenapparaat terug te vinden bronnenmateriaal.

Het Christelijk Streeklyceum te Ede: 1960-1995

**Enkele grepen uit de geschiedenis van een orthodox-protestantse school
door C. E. H. J. Verhoef**

De ontstaansgeschiedenis van menige school wordt gekenmerkt door een aantal strubbelingen. Dit geldt in versterkte mate wanneer de godsdienstige achtergrond een overheersende rol speelt en men meent zich te moeten afzetten tegen een reeds bestaande instelling van onderwijs. De geschiedenis van 'Het Christelijk Streeklyceum' te Ede is daarvan een goed voorbeeld. Vooral de wijze waarop de voorstanders van orthodox-protestants middelbaar onderwijs hun ideaal trachtten te verwezenlijken, heeft destijds bij velen menige wrevel opgeroepen. Daarmee begon een weinig verheffende periode in de onderwijsgeschiedenis van Ede. Zowel naar buiten toe als ook intern zijn de eerste jaren van de nieuwe school nogal turbulent verlopen. De oprichting van 'Het Streek' in 1995 betekende het einde van het zelfstandig bestaan van 'Het Christelijk Streeklyceum'. Thans kan de balans worden opgemaakt van wat uiteindelijk is terechtgekomen van het ideaal van de oprichters van de eerste specifiek orthodox-protestantse middelbare school voor Ede en omstreken.

De vrijheid van onderwijs is zowel een 'kostelijk goed' (van grote waarde), als een 'kostbaar goed' (hoge financiële lasten). Dat bleek eens te meer in 1960. Voor een aantal voorstanders van orthodox-protestants middelbaar onderwijs in Ede brak toen het grote moment aan. De door hen op 12 februari 1959 opgerichte Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum' maakte gebruik van het 'kostelijk goed' van de vrijheid van onderwijs en stichtte een tweede middelbare school voor Ede en omstreken. De grondslag van de Vereniging moest garant staan voor een duidelijk orthodox-protestantse signatuur: "De Heilige Schrift als Gods onfeilbaar Woord naar de belijdenis van de kerken van de reformatie hier te lande, zoals

die in 1618/9 is vastgelegd in de Drie Formulieren van Enigheid" ⁽¹⁾. Voorzitter was de heer Rippen, pianofabrikant en evangelisatie-ouderling van de gereformeerde kerk te Ede, secretaris Ds. Fokkema, predikant van de gereformeerde gezindte binnen de Nederlandse Hervormde kerk.

De school werd ondergebracht in een oud evangelisatiegebouwtje van de gereformeerde kerk aan de Verlengde Maanderweg, gemeubileerd met afgedankte schoolmeubelen. "Omringd door wantrouwen en tegenwerking, ongesubsidieerd, maar gedragen door de overtuiging van veel ouders, de inzet van het bestuur en het enthousiasme van een twaalftal docenten en bevolkt door een schare van 88 min of meer bereidwillige leerlingen", aldus het gedenkboek 'Stenen Streek' ⁽²⁾.

De heer J.J. Rippen, stichter en directeur van Rippen pianofabriek N.V. en voorzitter van de Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum'

Wethouder Fokkema bij zijn afscheid van de Edese gemeenteraad (1962)

1. Voorgeschiedenis

Ede had echter al een middelbare school. In 1937 stichtte een groep voorstanders van protestants-christelijk onderwijs met een aantal voorstanders van openbaar onderwijs de eerste school voor VHMO (Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs) in Ede. Het samenwerkingsverband tussen beide groeperingen vereiste een ruim geformuleerde grondslag en een open opstelling ten aanzien van elke levensbeschouwing en godsdienstige overtuiging.

In artikel 4 van de Statuten is dat vastgelegd; de grondslag van de school werd: "Het onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van de beginselen van den Christelijken godsdienst". Deze grondslag scheidt de voorwaarde voor een sfeer van ruimdenkendheid en tolerantie die zowel gelovigen van allerlei richtingen als 'andersdenkenden' aanspreekt ⁽³⁾. Sinds 1954 heet deze school 'Marnix College'.

Volgens een aantal orthodox-protestanten in Ede was het Marnix College echter geen zuiver christelijke school. Hoewel de rector van het Marnix College en vele leden van bestuur, curatorium en personeel van orthodox-protestantse huize waren, het godsdienstonderwijs door een gereformeerde predikant en een dominee van de gereformeerde gezindte binnen de Nederlandse Hervormde kerk werd gegeven en sinds de oprichting veel orthodox-protestantse ouders hun kinderen aan de zorg van deze school hadden toevertrouwd, achtte een aantal orthodox-protestanten in Ede dit alles een onvoldoende waarborg voor goed christelijk onderwijs. Zij kwamen tot de conclusie dat een specifiek orthodox-protestantse school verkieslijker was.

Commissie van Samenspreking

In 1956 werd door de gezamenlijke besturen van de protestants-christelijke scholen in Ede (Christelijk Nationaal Schoolonderwijs, de Vereniging 'Scholen met de Bijbel' en de Verenigde Hervormde Scholen) een Commissie van Samenspreking ingesteld. Deze kreeg de

opdracht met het bestuur van het Marnix College te overleggen over een 'Christelijke school voor Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs'. In november 1956 kwam het tot een gesprek. De commissie verklaarde dat men in orthodox-protestantse kring het Marnix College niet als een echte christelijke school zag en dat men een school wenste waar onderwijs wordt gegeven "bij de open Bijbel", dat wil zeggen, waar "geschiedenis wordt behandeld met de Here Jezus in het middelpunt daarvan; de biologie als het relaas van de wondere werken des Heren". Zij wilde dat bij de keuze van leerboeken, studiemateriaal en voorbeelden daarmee rekening zou worden gehouden. Van het Marnix College werd geëist dat nieuw te benoemen leraren praktiserende christenen moesten zijn. Reeds aan de school verbonden niet-christelijke docenten zouden moeten vertrekken. Dit standpunt van de commissie liet aan duidelijkheid niets te wensen over en werd het Marnix-bestuur op 9 januari 1957 schriftelijk medegedeeld: "andersdenkende leraren dienen (op eerlijke wijze uiteraard) te worden vervangen" ⁽⁴⁾.

Bovendien wilde de commissie een beslissende invloed van de ouders op het totale schoolgebeuren. Eerst dan zou het Marnix College voor deze orthodox-protestantse groep acceptabel zijn. Het Marnix-bestuur beloofde, voorzover praktisch mogelijk, leraren te benoemen die voorstanders waren van christelijk onderwijs, maar weigerde andersdenkende docenten te ontslaan of hen te suggereren naar elders te solliciteren ⁽⁵⁾. De Commissie was het daar niet mee eens: leraren die zich in deze "verchristelijkingskoers" niet zouden kunnen vinden, zou men moeten aansporen te vertrekken ⁽⁶⁾. Ook de eis ten aanzien van de invloed van de ouders werd door het Marnix-bestuur afgewezen. Het bestuur weigerde de ouders meer dan adviesrecht te geven, omdat het dan de stichtingsvorm zou moeten loslaten en het te zeer afhankelijk zou worden van de wisselende inzichten van de ouders ⁽⁷⁾. Het overleg van de Commissie van Samenspreking met het bestuur van het Marnix College had in november 1956 plaatsgevonden. Kennelijk waren de dagelijkse besturen van de samenwerkende christelijke schoolverenigingen er vóór die datum al van overtuigd dat het gesprek met het Marnix-bestuur niet datgene zou opleveren wat zij wensten. Daarom hadden zij nog een tweede ijzer in het vuur.

In de vergadering van de dagelijkse besturen was de wens geuit om tot de oprichting van een specifiek orthodox-protestantse school in Ede te komen. Daarvan uitgaande hadden de dagelijkse besturen reeds op 13 september 1956 het Economisch Technologisch Instituut voor Gelderland (ETI) te Arnhem verzocht een sociografisch rapport uit te brengen over de mogelijkheid om een dergelijke school te stichten ⁽⁸⁾. Blijkens hun brief van 28 september 1956 aan het ETI wilden zij het betreffende onderzoek graag geheim houden: "Ten zeerste", aldus de secretaris, "zal ik het waarderen, dat het onderzoek, zo mogelijk, vertrouwelijk wordt ingesteld, teneinde te voorkomen, dat ontijdige publicatie of gesprekken met anderen ons in dit stadium van deze aangelegenheid moeilijkheden zouden kunnen veroorzaken". Voor het Marnix College kon "deze aangelegenheid", gezien de nog komende onderhandelingen, maar beter voorlopig verborgen blijven. Overigens was de uitkomst van het onderzoek voor de voorstanders van een eigen protestants-christelijke school positief: op basis van de ETI-prognose kon men voldoende leerlingen verwachten ⁽⁹⁾.

"Ver. voor Chr. Middelb. en Voorber. Hoger Onderwijs voor de ZW-Veluwe"

Na de mislukking van het overleg met het Marnix College richtte de Edese groep op 8 november 1957 de "Vereniging voor Christelijk Middelbaar en Voorbereidend Hoger Onderwijs voor de Zuid-West Veluwe" op. Inmiddels was in Wageningen een comité voor een christelijk lyceum voor Bennekom/Wageningen en omstreken gevormd. Ook het comité vroeg het ETI om een sociografisch rapport dat moest uitgaan van een school in Bennekom "ongeveer ter hoogte van de Heelsumscheweg" en met "dezelfde kleur als de school in Veenendaal" ⁽¹⁰⁾.

De prognose van het ETI kwam uit op 400 leerlingen in het jaar 1970 ⁽¹¹⁾.

Vereniging en comité fuseerden in 1958. Naar het Marnix College toe werd vastgelegd dat, om elkaars belangen niet te schaden, de nieuwe school ten zuiden van hotel 'Neder-Veluwe' in Bennekom zou worden gebouwd. Deze locatiekeuze werd in de fusie-overeenkomst schriftelijk vastgelegd ⁽¹²⁾. Voor het Marnix College betekende deze ontwikkeling geen directe concurrentie. Oorspronkelijk had men een plaats op de grens tussen Ede en Bennekom voorgesteld, maar het bestuur van het Marnix College had dit als te bedreigend afgewezen. Bovendien was de nieuwe locatie voor leerlingen uit Bennekom, Wageningen, Renkum, Heelsum en Rhenen veel gunstiger.

Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum'

Een Edese groep orthodox-protestanten binnen de 'Vereniging voor Chr. Middelbaar en Voorbereidend Hoger Onderwijs voor de Zuid-West Veluwe' was het met de gekozen locatie niet eens. Onder leiding van de heer Rippen trad zij uit de 'Vereniging Zuid-West Veluwe' en richtte op 12 februari 1959 de Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum' op. De Vereniging wenste per se een school in Ede. Het Marnix College en de 'Vereniging Zuid-West Veluwe' beschuldigden de Vereniging van de heer Rippen van woordbreuk. Een aantal leden van de 'Vereniging Zuid-West Veluwe' gaf dit in een brief aan het bestuur van de Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum' in niet mis te verstane bewoordingen te kennen ⁽¹³⁾. De tijd leek rijp voor een bemiddelingspoging door de landelijke bond van christelijke scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs. Het Marnix College en de 'Vereniging Zuid-West Veluwe' waren vóór, maar de groep-Rippen wenste van het aanbod van de landelijke bond geen gebruik te maken ⁽¹⁴⁾.

Niet gepubliceerd besluit gereformeerde kerkenraad

De verstandhouding tussen de verschillende partijen werd nog meer vertroebeld toen in 1960 aan het licht kwam dat de gereformeerde kerk van Ede nota bene een jaar vóór de Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum' werd opgericht, al een besluit had genomen met betrekking tot de werving van leerlingen. Het kerkenraadsbesluit werd niet in het kerkblad gepubliceerd. Kennelijk met de bedoeling dat het buiten de kerkenraad niet bekend zou worden. Zoals wel vaker met dergelijke besluiten gebeurt, is ook dit niet al te lange tijd verborgen gebleven. Bij geruchte hadden enkele ouders en leden van bestuur en personeel van het Marnix College behorend tot de gereformeerde kerk, vernomen dat de kerkenraad van hun kerkgenootschap zich in 1958 over de nieuw op te richten school had uitgesproken. Het bleek dat het gewraakte besluit in de kerkenraadsvergadering van 17 februari 1958 was genomen. Dhr. Rippen had aldaar een vurig pleidooi gehouden voor de oprichting van een specifiek protestants-christelijke middelbare school in Ede, omdat het Marnix College door zijn medestanders niet als een positief christelijke school werd ervaren. De kerkenraad deelde deze mening. "Met het Marnix College kunnen we niet in zee gaan. We moeten positief voor Jezus Christus staan", aldus de notulen van de kerkenraadsvergadering uit 1958. Voor de kerkenraad was christelijk onderwijs meer dan facultatief godsdienstonderwijs en de aanwezigheid van een christelijke rector en leraren. De leerstof zelf moet geheel vanuit het christelijk geloof gegeven worden. Naar de mening van de kerkenraad bestond zulk onderwijs in Ede nog niet en het was wenselijk "voor Gods Koninkrijk dat daarnaar wordt gestreefd". Het overleg in de kerkenraad bleef niet tot deze constatering beperkt. Er werd ook een consequentie aan verbonden. Het besluit van de kerkenraad hield in dat onder meer bij huisbezoek de ouderlingen de leden van de gereformeerde kerk zouden opwekken op grond van hun doopbelofte hun kinderen niet bij het Marnix College aan te melden ⁽¹⁵⁾. Ondanks dat enkele leden van de kerkenraad de in gang gezette ontwikkeling betreurden, werd het voorstel-Rippen aangenomen ⁽¹⁶⁾. Van zijn standpunt uit meende de gereformeerde kerkenraad hiermee het belang van de kerkelijke gemeente het beste te dienen. Vieren-

Tenslotte wordt het volgende voorstel van br. Rippen door de Kerkeraad aangenomen, t.w.:

De Kerkeraad spreekt uit,
 dat Christelijk Onderwijs niet alleen voortvloeit uit de doopbelofte, maar evenzeer uit het geloof;
 dat de inhoud van Christelijk Onderwijs niet alleen bestaat uit facultatief godsdienstonderwijs en de aanwezigheid van christelijke rector en leraren, maar dat de leerstof zelf geheel vanuit het christelijk geloof gegeven dient te worden;
 dat in Ede zulk een onderwijs in de middelbare school nog niet bestaat en dat het wenselijk is voor Gods Koninkrijk dat daarvoor wordt gestreefd.

Hierna dankt Praeses br. Rippen hartelijk voor al hetgeen hij, speciaal in het ambt van Evangelisatie-ouderling, voor de Kerk heeft gedaan, en tevens voor de tractatie op deze avond. Wederkering dankt br. Rippen Praeses en de Kerkeraad. Op enkele stokpaardjes van hem wil hij de Kerkeraad nog attenderen: a. op de meer veldwinende overheidsinvloed, waartegen hij gekant is; b. op de vaste bijdragen, waartegen hij (gekant) bezwaren heeft; en c. tegen het te slap uitoefenen van de tucht, z.i. moet dit strenger worden gehandhaafd. Tenslotte wenst hij de brs. sterkte en Gods zegen toe op hun arbeid.

Notulen brede kerkenraadsvergadering van de Gereformeerde Kerk Ede, 17 febr. 1958

twintig leden van bestuur, personeel en ouders van het Marnix College, allen lid van de gereformeerde kerk, dachten hier heel anders over. Zij schreven op 30 januari 1960 hun kerkenraad een brief, waarin zij hun bezorgdheid en verontrusting over deze ontwikkeling kenbaar maakten.

In de kerkenraadsvergadering van 22 februari 1960 werd de brief van de vierentwintig behandeld. Er ontstond zich een "levendige discussie". Uiteindelijk werd de niet gepubliceerde verklaring van 1958 nog eens voorgelezen. De vergadering besloot met algemene stemmen de uitspraak "ten volle" te handhaven en alsnog in het kerkblad te publiceren. Tevens werd een verzoek van het bestuur van het Christelijk Streeklyceum om een subsidie van f 1.000.- voor elk jaar dat geen rijkssubsidie werd ontvangen, goedgekeurd. Deze gegarandeerde bijdrage zou via een extra collecte bijeengebracht worden ⁽¹⁷⁾. De 24 'verontwaardigden' kregen geen antwoord. Toen zij een jaar later in een tweede brief ⁽¹⁸⁾ dreigden hun kerkelijke bijdrage in te trekken als gevolg van de geldelijke steun van hun kerkgenootschap aan het Streeklyceum, kwam er een prompte reactie van de kerkenraad. De '24' werd per brief duidelijk gemaakt dat de kerkenraad de plicht had de leden van de kerkelijke gemeente inzake de schoolkeuze te adviseren, daarmee impliciet aangevend dat volgens de kerkenraad het Marnix College geen christelijke school is. Ook expliciet heeft de raad dit enkele malen onomwonden uitgesproken ⁽¹⁹⁾. Tevens gaf de kerkenraad aan dat een goed-gereformeerd kerklid geen functie bij het Marnix College behoorde te vervullen. De raad achtte het evenwel niet verantwoord zonder meer te adviseren alle banden met het Marnix College te verbreken: "Dit zal elk uwer naar de mate van zijn verantwoordelijkheden zelf biddend moeten afwegen".

Uit een interview met een van de ondertekenaars blijkt dat de betrokkenen vooral de slot-afzetting als buitengewoon wrang hebben ervaren: "Wanneer u de gehele zaak nu eens in dit licht beziet, dan kunt u o.i. de stichting van een christelijke middelbare school niet alleen aanvaarden, maar u er zelfs in verblijden. (-) Met heilbenede en broederlijke groeten" ⁽²⁰⁾. Voor de vele gereformeerden die als docent, bestuurslid of ouder aan het Marnix College verbonden waren, was het alsof hun kerkenraad hen had verraden. Sinds 1937 hadden veel orthodox-protestanten uit volle overtuiging achter de idealen van het Marnix College gestaan. Nimmer was er van kerkelijke zijde enige aanmerking gemaakt op het christelijk karakter van de school. Nu werden zij door hun kerkgenootschap opgewekt na "biddend afwegen" het Marnix College zo spoedig mogelijk te verlaten. De houding van hun kerkge-

nootschap en de aanmatigende toon van de brief van hun kerkenraad hebben de gereformeerde voorzitter van het Marnix-bestuur en de vele andere gereformeerden binnen die school verbijsterd.

Een besluit dat voor de leden van de gereformeerde kerk in Ede hoogstwaarschijnlijk eveneens verborgen is gebleven, was het besluit van de brede kerkenraadsvergadering van juli 1958 betreffende een van de Edese gereformeerde predikanten. Deze was als godsdienstleeraar in tijdelijke dienst aan het Marnix College verbonden. Toen hem een vaste aanstelling werd aangeboden, weigerde de kerkenraad dit toe te staan, omdat dit een erkenning van het Marnix College als christelijke school zou inhouden. Het zou de indruk wekken dat de kerkenraad het Marnix College voor christen-ouders aanvaardbaar vond. Daardoor zou schade toegebracht kunnen worden aan de op te richten christelijke school voor VHMO in Ede⁽²¹⁾.

2. Huisvesting en subsidie

In 1960 opende 'Het Christelijk Streeklyceum' zijn poorten. Onder het kopje "Geen formalisme maar geloofsdaad", deed de Edese Courant verslag van de officiële opening van de school op 7 september in gebouw Rehoboth aan de Driehoek. In zijn toespraak merkte voorzitter Rippen op dat het bestuur het oprichten van de school nooit als een waagstuk heeft gezien, maar als een geloofsdaad. Christelijk onderwijs is volgens dhr. Rippen, een zaak van het verstand en van het hart. "Geen formalisme, maar een kwestie van liefde en trouw aan een school waar volledig onderwijs wordt gegeven gebaseerd op Gods Woord. Drie jaar hebben wij gewerkt en onderhandeld om te pogen tot overeenstemming te komen met andere groepen in deze omgeving. We zijn echter niet tot eenheid gekomen". Hierna hield Ds. Kalf uit Bennebroek een referaat over het onderwerp: "Middelpuntzoekend"⁽²²⁾.

Voorlopig was voor het bestuur van de nieuwe school de huisvesting het grootste probleem. Het evangelisatiegebouw van de Gereformeerde kerken aan de Verlengde Maanderweg betekende slechts een tijdelijke oplossing. Er ontstond al snel behoefte aan een echt schoolgebouw. Daar was meer geld voor nodig dan via subsidies van kerk- en schoolbesturen en privé-personen bijeengesprokkeld werd. Het 'kostelijk goed' van de vrijheid van onderwijs bleek een 'kostbaar' vervolg te hebben: de Vereniging deed een beroep op subsidiëring door gemeente en rijk. Omdat het rijk pas subsidieert wanneer een school zijn bestaansrecht heeft bewezen, werd in eerste instantie een beroep gedaan op de Edese gemeenteraad. In de raadsvergadering van maart 1960 werd gediscussieerd over de beschikbaarstelling van een subsidie voor een schoolgebouw met vijf lokalen. De aanvraag werd door de wethouder van onderwijs, ds. Fokkema, met verve verdedigd.

Het raadsdebat geeft een goed beeld van de scherpe tegenstellingen tussen de voor- en tegenstanders van het Streeklyceum en van de stellingnames van de verschillende politieke partijen. Om die reden is in dit artikel ruim geciteerd uit de raadsnotulen. Bovendien bleek in deze vergadering overduidelijk waar het in de aanhef van dit artikel gesignaleerde wantrouwen met betrekking tot de oprichting van het Streeklyceum voor een deel zijn oorzaak vond.

Verschillende leden van de raad hebben de gang van zaken rond de behandeling van de subsidieaanvraag als incorrect ervaren. Daar hadden deze leden niet geheel en al ongelijk in. Sommigen van hen hadden zelfs het gevoel gemanipuleerd te zijn. De opmerkingen dienaangaande in de raadsvergadering laten aan duidelijkheid niets te wensen over.

Agenda niet verstuurd

Het voorstel tot het verlenen van subsidie was in eerste instantie in de gemeentelijke commissie van bijstand voor het onderwijs besproken. Daar had de meerderheid het voorstel geaccepteerd, omdat het, volgens de aldaar verkregen informatie, een zaak betrof die paral-

lel liep met hetgeen in het verleden van gemeentewege was gedaan voor de Christelijke Kweekschool en de Christelijke Hogere Landbouwschool. Maar vóór de vergadering van de commissie hadden de raadsleden geen agenda ontvangen, zodat zij zich niet nader hadden kunnen informeren.

Dit gebrek aan informatie vooraf had voorkomen kunnen worden. Vandaar dat mej. Blaak (PvdA) opmerkte dat zij graag een agenda had ontvangen. Het was haar gebleken, dat de zaak wel iets anders lag dan in de commissie was voorgesteld. Zij kon nu de consequenties

niet geheel overzien. "Een Christelijke Kweekschool bestond hier niet, maar een Christelijke Middelbare School is er wel. Ik sta dus niet meer helemaal achter het advies van de commissie van bijstand voor het onderwijs" ⁽²³⁾. Dhr. Koster (VVD) sloot zich hierbij aan: "Mej. Blaak heeft al gezegd dat we vóór de vergaderingen van deze commissie geen agenda toegezonden krijgen, zodat ik, ook omdat ik niet in het dorp Ede woon, eigenlijk helemaal niet wist wat er aan de hand was. Het was dus logisch dat ik te goeder trouw afging op de mededeling van de wethouder, dat hier hetzelfde werd voorgesteld als destijds bij de vestiging van de Christelijke Kweekschool en de Christelijke Hogere Landbouwschool. Ik voelde toen wel iets voor dat argument" ⁽²⁴⁾.

Links; mej Van den Blaak (PvdA); Rechts: Dhr Van Loon (PvdA)

"Splijtzwam"

Bovendien zagen sommige raadsleden in de door de Vereniging 'Het Christelijk Streeklyceum' gekozen locatie voor de school een bedreiging voor het Marnix College. Mej. Blaak kwam met een duidelijk standpunt: "Op den duur is er in de driehoek, gevormd door Ede, Veenendaal en Wageningen, misschien wel plaats voor nog een Christelijke Middelbare School. Maar dan zou ik graag weten of Ede dan de juiste plaats is voor deze school. Gezien de planning en de spreiding van middelbare scholen zou deze school zelfs misschien helemaal niet in deze gemeente of in genoemde driehoek moeten komen, maar ergens anders" ⁽²⁵⁾. Mw. Van der Linden van Ghesel Grothe (PvdA) was dezelfde mening toegedaan: "Als deze heren een school willen stichten dan moeten ze dat doen op een behoorlijke afstand van het Marnix College, bijvoorbeeld in Bennekom. Dan kunnen ze zich voor die omgeving druk maken" ⁽²⁶⁾.

Rechts: mw. Van der Linden (PvdA); links: dhr Veen (SGP)

Zoals blijkt, woog voor verschillende raadsleden de positie van het Marnix College zeer zwaar; volgens hen was er immers een christelijke middelbare school en aan een tweede bestond vooralsnog geen behoefte. Dhr. Veen (SGP) merkte op dat hij uit de krant de indruk had gekregen, dat het eigenlijk meer om een principiële kwestie ging dan om de noodzakelijkheid van een nieuwe school. "Men komt dan op een gegeven moment tot de toestand, dat de een zich heiliger vindt dan de ander. Het zou beter zijn dat er overeenstemming kon komen zo mogelijk op eenzelfde basis". Hij gaf in overweging alsnog te proberen overeenstemming te bereiken tussen het Marnix College en de voorstanders van het Streeklyceum ⁽²⁷⁾. Dit laatste sprak ook mw. Van der Linden wel aan. Zij betoogde dat het verheugend is dat kinderen met

verschillende godsdienstige- en levensbeschouwelijke achtergrond het Marnix College kunnen bezoeken, omdat het een middelbare school met een algemeen christelijke geest is, waar de leerlingen wordt geleerd met andersdenkenden samen te werken. Daarom vond zij "dat de heren van het zich noemende christelijke streeklyceum in deze situatie eigenlijk een splijtzwam brengen, hetgeen helemaal niet nodig is" ⁽²⁸⁾. Dhr. De Nooij (ARP) trok dit in twijfel en meende dat "ouders het recht hebben om een school te stichten naar eigen inzichten" ⁽²⁹⁾. Ook dhr. Merlijn (KVP) begreep niet goed waarom sommige raadsleden

Dhr. Heij (CHU)

tegen de vestiging van een nieuwe school waren. "Er is toch vrijheid van onderwijs in Nederland?", zo betoogde hij ⁽³⁰⁾. Bovendien was er volgens dhr. Heij (CHU) geen sprake van een bedreiging van het Marnix College: "Zonder meer kan worden vastgesteld dat in deze streek plaats is voor een tweede middelbare school" ⁽³¹⁾. Die opmerking had hoogstwaarschijnlijk betrekking op een onderzoek naar de levensvatbaarheid van de op te richten onderwijsinstelling. De uitkomst van dat onderzoek bleek wel bij de voor-, maar niet bij de tegenstanders van het Streeklyceum bekend te zijn. De oorzaak daarvan leidde tot een geprikkelde stemming in de raadsvergadering.

De heer Merlijn (K.V.P.)

ETI-rapport niet verspreid

Bij de verdediging van Ede als vestigingsplaats schermde de voorstanders van het Christelijk Streeklyceum met de resultaten van een sociografisch onderzoek betreffende de bevolkingsaanwas tot 1970 en de te verwachten toestroom van leerlingen naar het VHMO. Maar dit ETI-rapport had de raadsleden niet bereikt. Mej. Blaak zag hierin een argument om de raad voor te stellen nu nog geen beslissing te nemen: "Ik hoor nu dat er een ETI-rapport is. Ik stel er toch wel zeer veel prijs op dit rapport ook eens te kunnen bestuderen. Ook hierom zou het voorstel van burgemeester en wethouders dus moeten worden aangehouden". Ook dhr. Hoolboom (VVD) verwachtte "dat het rapport gaarne ons ter inzage zal worden gelegd, zodat we dit alsnog kunnen bestuderen" ⁽³²⁾.

De wethouder van onderwijs, dhr. Fokkema (ARP), voelde hier niets voor, omdat, aldus de wethouder, "het rapport alleen bestemd is voor intern gebruik. Het zou een mooie boel zijn, wanneer een vereniging alleen maar medewerking van de raad zou kunnen krijgen, als ze een ETI-rapport dat door haar gevraagd en betaald is, voor de raadsleden ter inzage legt". Hij vond bovendien dat het in deze omstandigheden weinig zin had uit de inhoud van het rapport verdere mededelingen te doen.

De wethouder had het rapport echter wel gelezen en daar voor zijn doel nuttig materiaal aangetroffen. Daar maakte hij dankbaar en voorzien van een geheel eigen uitleg, gebruik van. Dat bleek uit zijn opmerking dat volgens het ETI "in 1970 hier zelfs voor 1800 leerlingen middelbaar onderwijs zal worden gevraagd" ⁽³³⁾. Helaas vergat hij te vermelden wat hij met "hier" bedoelde. Dat kon onmogelijk Ede zijn, want het rapport was uitgebracht voor de geplande school in Bennekom en het genoemde aantal leerlingen had betrekking op de gemeentes Ede en Wageningen en de kernen van Renkum en Heelsum. Vanuit deze laatste contreien waren voor het Streeklyceum weinig leerlingen te verwachten.

Inspectie niet geraadpleegd

Het ongenoegen van de opposanten werd nog vergroot toen ter vergadering bleek dat de inspecteur niet naar zijn oordeel was gevraagd. Dhr. Van Loon (PvdA) vond het nogal

merkwaardig dat men nu niet afging op het oordeel van de inspecteur, hetgeen men bij andere onderwijszaken altijd wel had gedaan, zeker wanneer het de vestigingsplaats van een school betreft. "Kort geleden hebben burgemeester en wethouders nog gezegd, dat de plaats van het gymnastieklokaal te Lunteren uitdrukkelijk op verzoek van de inspecteur zo was bepaald". Spreker vond het "buitengewoon vreemd" dat de inspectie over het Streeklyceum nog helemaal niet was geraadpleegd ⁽³⁴⁾.

"Een buitengewoon oecumenische figuur"

Naast dit alles had ook het optreden van de wethouder van onderwijs bij verschillende raadsleden de nodige irritaties opgeroepen. Dhr. Koster opende de rij: "Nu moet het me van het hart, dat we hier de figuur hebben, dat de wethouder van onderwijs ook lid van het bestuur van het Christelijk Streeklyceum is". Hij zag dit als een merkwaardige verstrengeling van belangen, getuige zijn opmerking: "Er zullen mensen zijn die zeggen: 'Nu zit de wethouder van onderwijs in dat bestuur en nu moet je eens zien hoe snel alles gaat'" ⁽³⁵⁾. Hij kreeg steun van mw. Van der Linden. Zij wees de raadsleden op een in dit verband wel heel pikante andere functie van de wethouder: "Het bevreemdt mij ook dat de wethouder, de heer Fokkema, president-curator is van het Marnix College. Als deze school zo tekort schiet, dan begrijp ik niet, dat hij daarvan ooit president-curator heeft willen worden. Nu achteraf is hij ook bestuurslid van het Christelijk Streeklyceum. Ik vind dat zacht uitgedrukt nogal een vreemde figuur en zou graag horen hoe de wethouder dit met elkaar kan verenigen" ⁽³⁶⁾.

Wethouder van onderwijs Ds. J. Fokkema tijdens een zitting van de Edese Gemeenteraad

In zijn verdediging merkte wethouder Fokkema op dat hij meende aan de raad alleen verantwoording schuldig te zijn voor zijn werkzaamheden als wethouder, maar niet voor de privé-sector van zijn leven, waartoe hij zijn andere functies rekende. Van 'belangenverstrengeling' was naar zijn mening dan ook geen sprake. "Ik mag er misschien alleen even aan herinneren", aldus de wethouder, "dat ik een buitengewoon oecumenische figuur ben. Overal waar ik geplaatst wordt weet ik wat mijn plaats is en wat ik moet doen". Vervolgens deelde hij mee bestuurslid van het Juliana-ziekenhuis te zijn, "maar vorig jaar heb ik me voor een behandeling laten opnemen in het streekziekenhuis" ⁽³⁷⁾.

Dit 'waterdichte' betoog was voor de christelijke fracties voldoende om de wethouder aan een meerderheid te helpen.

De suggestie om de zaak nader te bestuderen en het voorstel van B en W aan te houden, werd met zeventien stemmen vóór en elf stemmen tegen afgewezen. Het voorstel van B en W om f 75.000.- uit te trekken voor de bouw van een 5-klassig schoolgebouw werd hierna aangenomen met dezelfde stemverhouding. PvdA en VVD stemden tegen ⁽³⁸⁾. De overheersende positie van de christelijke fracties in de Edese gemeenteraad bezorgde de voorstanders van het protestants-christelijk Streeklyceum de mogelijkheid hun ideaal te verwezenlijken en Ede een concurrerende middelbare school te verschaffen tegenover het Marnix College.

"Bij de neus genomen"

Een jaar later wendde het bestuur van het Streeklyceum zich tot de gemeenteraad met een verzoek om subsidie voor het cursusjaar 1960/1. De aanvraag werd behandeld in de raadsvergadering van 1 maart 1961. De gedachten van de heer Bos (VVD) gingen terug naar de vergadering van 16 maart 1960, "toen op een toon die nauwelijks tegenspraak duldde, door

de voorvechters van dit lyceum een aantal argumenten naar voren werd gebracht, waarbij een toekomstbeeld geschetst werd, dat achteraf nogal veel op een fata morgana lijkt. De wethouder, dhr. Fokkema, beweerde toen dat ook wanneer deze school in drie jaar geen subsidie zou krijgen, ze niet zou vastlopen, omdat, zoals dhr. De Nooij toen zei, de offervaardigheid verbluffend is" ⁽³⁹⁾. In bedoelde raadsvergadering (maart 1960) had de wethouder opgemerkt: "Deze mensen redden zich voorlopig zelf. Ze betalen alles zelf. De gemeente zal er geen cent schade van hebben. Het schoolbestuur vraagt alleen dit noodgebouw" ⁽⁴⁰⁾.

Dat was klare taal. Voor dhr. Bos voldoende reden om in de raadsvergadering van maart 1961 zijn ergernis over de subsidieaanvraag niet onder stoelen of banken te steken. "We

staan nu", aldus dhr. Bos, "met 90 leerlingen al voor een tekort van f 50.000.-, een tekort, dat in snel tempo zal stijgen, naarmate het aantal leerlingen toeneemt". Bovendien maakte hij duidelijk dat er vooralsnog geen enkel symptoom was, dat het optimisme van burgemeester en wethouders ten aanzien van een te verwachten rijksbijdrage wettigde. Een snelle beslissing van de minister ten gunste van het christelijk streeklyceum was niet te verwachten, omdat behalve de aanvraag om rijkssubsidie van het christelijk streeklyceum er ook nog een aanvraag van de oorspronkelijke vereniging voor christelijk voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs op de Zuid-West Veluwe op het bureau van de minister lag.

Dhr. G. Bos (VVD)

"Wanneer men echter gestart is", zo betoogde dhr. Bos, "moet men niet direct om hulp gaan roepen, want daardoor wordt het gemeentebestuur o.i. op een onoirbare (=ontoelaatbare) wijze onder een zekere morele druk gezet. De groep die ik maar gemakshalve de groep van de heer Rippen zal noemen, bekommert zich in het geheel niet om een landelijk beleid, zelfs niet om een streekbeleid, want o.i. noemt dit lyceum zich ten onrechte streeklyceum.

De aanvankelijke opzet van de ijveraars voor een streeklyceum was immers ook gericht op Wageningen en zelfs op Renkum. Wanneer een dergelijk streeklyceum destijds gestalte had gekregen en niet verzand was in onderlinge haarkloverijen, dan had het er waarschijnlijk nu heel anders voorgestaan. Het was dan een aangelegenheid van meer gemeenten geworden, zodat bij het ontbreken van een rijkssubsidie niet alleen de gemeente Ede om steun behoefde te worden gevraagd".

Het standpunt van de VVD was zonneklaar: "Een werkelijk streeklyceum, dat gelegen is in het centrum van de streek, zouden wij in afwachting van een rijkssubsidie gaarne in aanmerking zien komen voor een gemeentelijke subsidie, maar het voorstel om over te gaan tot subsidiëring van een afgesplitste groep kunnen wij als fractie van de VVD niet steunen" ⁽⁴¹⁾. "Wij zijn dus niet gekant tegen een christelijk streeklyceum, maar wel tegen een groep, die ik als een afsplitsing zie en die ik niet representatief acht voor de gedachte, die destijds ontstaan is om hier in deze streek een streeklyceum op te richten" ⁽⁴²⁾. Ook mej. Blaak bracht de rijksbijdrage ter sprake. Zij had de memorie van antwoord van de minister van onderwijs en de handelingen van de Tweede Kamer bestudeerd. "Daaruit blijkt", aldus mej. Blaak, "dat het in het geheel niet in de bedoeling ligt een rijkssubsidie aan deze school te verstrekken". Volgens haar zou de gemeente zich in een wespennest begeven, "want we kunnen niet dit jaar subsidiëren en de volgende jaren subsidie weigeren." Zij maakte duidelijk dat er van een rijkssubsidie voorlopig geen sprake zou zijn, want de minister had op vier gronden de gevraagde rijkssubsidie geweigerd. "De wethouder van onderwijs heeft wel gezegd", aldus mej. Blaak, "dat men de uitspraken van de minister met een korreltje zout moet nemen, maar ik heb nooit in de Tweede Kamer gezeten, zodat ik niet weet hoeveel zout erbij moet" ⁽⁴³⁾.

Evenals mej. Blaak had ook dhr. Hoolboom grote moeite met het subsidieverzoek. Aan dit voorstel van B en W zat volgens hem iets onbegrijpelijks, want het vorig jaar had de wethouder niet gezegd, dat men er rekening mee moest houden, dat wanneer de school gesticht werd, er zeer waarschijnlijk een verzoek om subsidie van de gemeente zou volgen: "Wanneer de wethouder van onderwijs direct gezegd had, dat B en W van plan waren deze school te helpen, dat er rekening mee gehouden moest worden, dat er een exploitatietekort zou ontstaan en dat de gemeente de taak heeft dat tekort op te vangen, dan zouden heel veel leden van de raad er anders tegenover gestaan hebben dan nu het geval is. Ik heb zo het idee", aldus dhr. Hoolboom, "dat wij zo'n beetje bij de neus genomen zijn" ⁽⁴⁴⁾.

"Dom en kortzichtig"

De vertegenwoordigers van de meeste christelijke partijen bleken daar geen last van te hebben. Dhr. De Nooij gaf overduidelijk te kennen hoe hij over de tegenstanders van gemeentelijke subsidie dacht: "Zij die nu elke steun weigeren zullen zich over enkele jaren beschaamd afvragen hoe ze zo dom en kortzichtig hebben kunnen zijn". Volgens dhr. De Nooij was de school "een gezonde scheut op onze gemeentelijke bodem". Aan een dergelijke school viel eigenlijk niet te ontkomen: "Er zal christelijk onderwijs worden gegeven, zoals op de meerderheid van de lagere scholen in deze gemeente, zulks tot heil van de gemeente, de kerken, de gezinnen en personen". Tenslotte probeerde dhr. De Nooij de tegenstribbelende raadsleden te overtuigen met de mededeling: "Het ETI verwacht dat er in 1970 in Ede in totaal 1800 leerlingen van middelbare scholen zullen zijn" ⁽⁴⁵⁾. Dit gegeven is echter in geen enkel ETI-rapport terug te vinden; hoogstwaarschijnlijk was dhr. De Nooij misleid door de opmerking van de wethouder in de raadsvergadering van een jaar daarvoor. Dhr. Veen riskeerde het gevaar voor dom en kortzichtig versleten te worden en ging in de aanval: "Het is niet juist dat de gemeente aan dit streeklyceum subsidie gaat verlenen, terwijl de regering nog geen aanstalten maakt om ook financiële steun te geven". Dhr. Veen signaleerde nog een heel ander probleem: "Ook de vereniging voor de oprichting van een streeklyceum op de Zuid-West Veluwe is actief en deze wil ook erkend worden en wil ook graag subsidie hebben. Deze vereniging krijgt echter geen kans, hoewel ze eigenlijk in rangorde vóór het streeklyceum te Ede gaat" ⁽⁴⁶⁾. De wethouder gaf geen krimp: "Het gaat om een subsidie voor één jaar. De raad behoudt alle vrijheid om, wanneer er eventueel een volgend verzoek om subsidie zou komen, dat af te wijzen. Het is niet eens zeker of er wel ooit een tweede verzoek zal komen". En passant probeerde de wethouder de SGP voor zijn plannen te winnen. "In het beginselprogramma van de SGP staat over het onderwijs het volgende: 'Het schreiend onrecht, aan een christelijke natie geschied in de beroving der

scholen van Gods Woord, waardoor met staats-hulp en belastinggeld een groot deel van het opgekomen geslacht buiten kennis van de Schrift groot werd, worde hersteld. Die herstelling hebbe zo plaats, dat de roeping der ouders bij het onderwijs der kinderen voorop ga". De wethouder betoogde dat de SGP ervan uitgaat dat uit alle onderwijs moet worden geweerd, wat 'de eer des Heren en het gezag van de overheid aanrandt'. Hij verzekerde, "dat juist het streeklyceum een school is, waar gehandeld wordt overeenkomstig dit door mij voorgelezen artikel uit het beginselprogramma van de SGP" ⁽⁴⁷⁾.

Uit het debat blijkt dat verschillende raadsleden de gevollde procedure als uiterst kwalijk hebben ervaren. Dhr. Hoolboom: "Mijn bezwaar is echter gericht tegen hetgeen in de

De heer Hoolboom (VVD)

vergadering van 16 maart 1960 is gebeurd. Van diverse zijden is toen gezegd: 'Wij nemen alle risico's voor drie jaar op ons'. Volgens dhr. Hoolboom heeft men toen "met zoveel overtuiging gesproken, dat de raad niet kon vermoeden, dat er subsidie gevraagd zou worden". Hij vervolgde: "Ik ben buitengewoon ontevreden over de wijze waarop men de stichting van het Streeklyceum in de vergadering van 16 maart 1960 aan de raad heeft voorgesteld. Wanneer toen gezegd was, dat er een mogelijkheid was, dat men subsidie zou vragen aan de gemeente, dan had de zaak geheel anders gelegen. De wethouder heeft toen evenals vanavond gezegd, dat het met het rijkssubsidie wel in orde zou komen" ⁽⁴⁸⁾. Dhr. Hoolboom betreurde het, dat het Marnix College en het Streeklyceum elkaar bestrijden "in plaats van elkaar te begrijpen en met elkaar samen te werken in het belang van het middelbaar onderwijs in deze gemeente" ⁽⁴⁹⁾.

Opnieuw werd een lans gebroken voor het Marnix College. Dhr. Veen was ervan overtuigd dat er een zekere concurrentie bestond tussen het Streeklyceum en het Marnix College. Volgens hem heerste deze concurrentie vooral onder het gereformeerde volksdeel en zorgde daar voor een zekere mate van discriminatie. "Bovendien", aldus dhr. Veen, "zie ik er de noodzakelijkheid nog niet van in, dat het streeklyceum in Ede gevestigd moet worden. We hebben hier het Marnix College.(-) Daarom hebben wij geen behoefte aan een school, die beter is dan het Marnix College of die - waar het vooral om gaat - christelijker is" ⁽⁵⁰⁾.

Dhr. Roseboom (PvdA) had de onderwijsgeschiedenis van Ede nog even bestudeerd en concludeerde dat: "de bezwaren van de fractieleider van de ARP in 1935 blijkbaar toch niet zo groot zijn geweest, dat men niet vijftwintig jaar met het Marnix College heeft kunnen volstaan. Ik vraag mij af waarom dit voorstel er nu doorgedrukt moet worden" ⁽⁵¹⁾.

Dhr. Bos bracht opnieuw het ETI-rapport te berde: "Waarom hebben B en W voor deze zaak geen ETI-rapport gevraagd? Ze doen dat tenslotte ook wanneer de vraag aan de orde is of de pacht van het Calluna-restaurant al dan niet met f 700.- per jaar moet worden verhoogd". Daarom had hij het juister gevonden, dat het ETI-rapport, "dat nog steeds met geheimzinnigheid behandeld wordt, in ieder geval aan de raad ter beschikking gesteld was" ⁽⁵²⁾.

tabel 7. Gemiddeld te verwachten aantal V.H.B.O.-leerlingen in 1970,
bij aantallen toegelatenen zoals vermeld in tabel 6, woonachtig in

<u>Gemeente</u>	<u>Jongens</u>	<u>Meisjes</u>	<u>Totaal</u>
Ede	680	440	1.120
Wageningen	330	220	550
Barneveld	130	90	220
Renkum	350	240	590

Het nieuwe ETI-rapport (25 februari 1961) werd door de voorstanders van het Streeklyceum ondertussen volop gebruikt. De wethouder legde er de nadruk op dat er in 1970 in de streek Ede-Barneveld-Wageningen 1890 potentiële leerlingen voor middelbare scholen zouden zijn ⁽⁵³⁾. Hij ontleende dit gegeven aan tabel 7 uit het ETI-rapport, maar het was correcter geweest wanneer hij tabel 8 had geciteerd. Dan was duidelijk geworden dat van de genoemde 1890 leerlingen uit Ede-Barneveld-Wageningen slechts 935 op scholen in Ede werden verwacht. Ook de conclusie van het ETI werd niet vermeld. Die hield in dat van bedoelde 935 leerlingen, aangevuld met vijftwintig leerlingen uit Renkum, slechts tussen de 290 en 480 het Streeklyceum zouden bezoeken. Evenmin werd meegedeeld dat het bestuur van het Streeklyceum de ramingen van het ETI had aangevochten, maar dat het ETI weigerde zijn prognose aan te passen, omdat het van mening was "dat onze rapportering zijn doel voorbij schiet indien deze een compromis zou inhouden tussen Uw en onze inzichten" ⁽⁵⁴⁾. Tevens blijkt uit de informatie die de Vereniging 'Het Christelijk

Streeklyceum' op 25 januari 1961 aan het ETI had verstrekt, dat gedurende het eerste jaar van haar bestaan 88 leerlingen de school bezochten en dat er voor de cursus 1961/2 86 leerlingen werden verwacht ⁽⁵⁵⁾. Van een grote toeloop naar het Streeklyceum was in 1961 vooralsnog geen sprake. Ook deze cijfers werden aan de raadsleden niet bekend gemaakt.

tabel 8. V.H.M.O.-leerlingen op scholen te Ede - 1970.

	<u>Totaal leerlingen.</u>	<u>Waarvan op scholen te Ede</u>
Ede	1.120	75% = 840
Wageningen	550	10% = 55
Barneveld	220	17% = 40
Renkum	590	4% = 25

		960

Bij blijvende geldigheid van de raming betreffende het totaal te Ede te verwachten V.H.M.O.-leerlingen, en met voorbehoud inzake overeenstemming tussen keuze van politieke groepering en een school voor V.H.M.O. naar openbaar of confessioneel karakter, en bestendigheid van de politieke structuur in 1959, zou verwacht mogen worden dat het Christelijk Streeklyceum in 1970 bezocht kan worden door een aantal leerlingen ~~dat~~ tussen de 290 en 490.

Prognose van het Economisch Technologisch Instituut van Gelderland inzake het te verwachten aantal leerlingen voor het Streeklyceum in 1970 (E.T.I.-rapport 25-02-1961, tabel 7 en 8 en conclusie).

"Bepaalde dingen kan men ruiken"

Wethouder Fokkema was echter opgetogen: "Wat de levensvatbaarheid van de school betreft zou ik willen opmerken, dat men niet altijd alles kan zeggen, maar dat men bepaalde dingen wel kan ruiken en ook voor een deel kan zien". Waarschijnlijk vanwege zijn vele functies beschikte de wethouder over een scherpe neus en zag hij meer dan menig ander sterveling. Hij vervolgde: "Ik wil herhalen, dat de liefde voor deze school bij de bevolking van Ede en omgeving zo enorm groot is, dat u er verstomd van zou staan als u wist, welke giften men geeft om deze school niet alleen in het leven te houden maar ook om deze school verder een onbekommerd bestaan te geven" ⁽⁵⁶⁾. Helaas heeft geen van de raadsleden de vraag gesteld waarom alsnog een gemeentelijke subsidie noodzakelijk was.

De school dankte haar leerlingen onder meer aan enkele activiteiten die elders in Ede niet met bijster veel sympathie werden begroet toen zij bekend werden. Daarop doelde dhr. Bos: "Ik neem aan dat de leerlingen voor het streeklyceum zich spontaan aanmelden, hoewel mij ook bekend is, dat er een enorme activiteit ontwikkeld wordt om de christelijke lagere scholen zoveel mogelijk af te romen ten bate van dit nieuwe streeklyceum" ⁽⁵⁷⁾. Hoewel de rectoren van het Marnix College en het Streeklyceum via een 'gentlemen's agreement' hadden afgesproken dat dergelijke activiteiten achterwege zouden blijven, miste deze propaganda voor de nieuwe onderwijsinstelling op den duur zijn uitwerking niet ⁽⁵⁸⁾. Gereformeerde ouders wier kinderen nog op de kleuterschool zaten, werden tijdens het huisbe-

zoek door de ouderlingen op hun doopbelofte gewezen en de daaruitvoortvloeiende keuze voor de enige orthodox-protestantse middelbare school in Ede. Op verschillende protestants-christelijke basisscholen werd uitsluitend voorlichting over het Streeklyceum gegeven en werden de leerlingen exclusief naar deze school doorverwezen. Volgens wethouder Fokkema kon het Streeklyceum op brede steun rekenen. Hoewel het reeds geciteerde besluit van de gereformeerde kerkenraad van februari 1958 zelfs in eigen kring kwaad bloed had gezet, ging het, aldus de wethouder, om slechts een gering aantal leden: "Op enkele uitzonderingen na (misschien een twintig personen) staat de gehele gereformeerde kerk in Ede achter dit lyceum, voorts de gehele kerkenraad van de hervormde gemeente, de gehele kerkenraad van de christelijk gereformeerde kerk en ook de kerkenraad van de gereformeerde kerk, onderhoudende artikel 31 van de kerkordening" ⁽⁵⁹⁾.

"Ze komen zomaar uit de lucht vallen"

Voor al die leerlingen was een groot aantal docenten nodig. En dat in een tijd waarin voor veel vakken een tekort aan bevoegde leraren bestond. De wethouder wees er in dezelfde raadsvergadering (1 maart 1961) op dat dit probleem zich vooralsnog aan het Streeklyceum niet voordeed: "Wat de leraren betreft kan ik zeggen, dat het streeklyceum nog nooit een advertentie heeft geplaatst om leraren te krijgen. Ze komen zomaar uit de lucht vallen. Ze melden zich vanzelf aan.(-) De grondslag van de school ligt hen. De leraren, die er momenteel zijn, hebben een goede en onverdachte reputatie" ⁽⁶⁰⁾. Vervolgens deed de wethouder vóór de stemming nog een laatste poging de SGP over de streep te trekken. Hij wees de raadsleden van de SGP erop dat "het onderwijs aan het streeklyceum in overeenstemming is met hetgeen in het programma van de SGP is vermeld". Helaas voor de wethouder was hiermee de SGP nog niet om. De SGP-leden sloten zich aan bij de PvdA en de VVD. De stemmen stakten: er waren vijftien raadsleden vóór en vijftien tegen ⁽⁶¹⁾.

De Statenvertaling van 1637

In de daaropvolgende gemeenteraadsvergadering, 29 maart 1961, werd het voorstel tot het verstrekken van een subsidie voor het cursusjaar 1960/1 opnieuw aan de orde gesteld. De positie van het Marnix College speelde ook ditmaal een belangrijke rol. Vooral de opmerkingen van de wethouder over het christelijke karakter van het Marnix College waren dhr. Bos in het verkeerde keelgat geschoten. Dhr. Bos betoogde dat het Marnix College lid was van de bond voor Christelijk VHMO. Voor dhr. Fokkema was dit niet voldoende om het Marnix College als een christelijke school te zien. Dhr. Bos verweet de wethouder "de euvele moed" te hebben het christelijke karakter van het Marnix College te vereenzelvigen met het karakter van de neutrale school aan het Zwarte Laantje. "De wethouder van onderwijs haalt", zo betoogde dhr. Bos, "bewust het Marnix College door het slijk teneinde aldus te pogen het bestaansrecht van zijn streeklyceum te bewijzen". De kritiek van dhr. Bos was niet mals: "De twijfelachtige bewijsvoering en vooral de bedenkelijke kwaliteit van de argumenten van de heer Fokkema spreken voor mij een taal, die een scherper licht werpt op het streven van de ijveraaars voor het streeklyceum, dan vele ETI-rapporten vermogen te doen". Dhr. Bos wees erop dat een bemiddelingspoging van de bond van christelijke scholen voor VHMO door het Streeklyceum hooghartig van de hand was gewezen. Tevens gaf hij aan dat het Streeklyceum een locatie moest zoeken in het centrum van de streek. "Het dient niet zijn tenten op te slaan voor de poorten van het Marnix College" ⁽⁶²⁾.

Wethouder Fokkema antwoordde met de zinsnede dat "het Streeklyceum niet is opgericht met het doel concurrentie of zoiets in het leven te roepen. Dat Christelijk Streeklyceum is opgericht, omdat er ouders zijn, die zodanig christelijk onderwijs voor hun kinderen begeren dat ze in elk opzicht verantwoord zijn, ook tegenover God in hun doopbelofte. Wanneer wij in de kerk de kinderen laten dopen, dan beloven we, dat we die kinderen niet alleen zelf zullen opvoeden, maar ook zullen laten opvoeden in de leer, die naar de godza-

ligheid is". Dat kon volgens de wethouder niet aan het Marnix College, omdat die school zichzelf 'bijzondere school' noemt. "Dat wil zeggen dat men zelf geen christelijke school wil zijn. Anders had men de woorden 'christelijke school' gebruikt. En dat doet men niet". Voor hem was het zonneklaar: het Marnix College "is geen christelijke school" ⁽⁶³⁾.

Opnieuw kwamen de ETI-rapporten ter sprake. Dhr. De Nooij bestreed de mening van dhr. Bos dat de ETI-rapporten waren achtergehouden: "Dat is helemaal niet waar", aldus dhr. De Nooij, "want we hebben er waarheidsgetrouw uit geciteerd" (64). Overigens lagen in deze raadsvergadering de ETI-rapporten van 1956, 1960 en 1961 eindelijk ter inzage.

Na enig succesvol voorwerk slaagde de wethouder erin de SGP nu wel over de streep te trekken, want in de vergadering van 29 maart kon dhr. Veen verklaren, dat zijn partij nu vóór zou stemmen: "Het grote onoverkomelijke bezwaar voor ons was, dat wij wisten, dat het streeklyceum de nieuwe bijbelvertaling gebruikte. Daar zijn wij principieel tegen. Het bestuur van de school heeft ons toegezegd, dat men de oude vertaling van 1618/1619 zou gebruiken. Ons bezwaar is daarmee dus vervallen". Hoewel dhr. Veen zich in het jaartal vergiste, bleek uit zijn betoog dat de invoering van de Oude Vertaling van 1637 voor de SGP voldoende reden was om voor subsidiëring te stemmen. "Daarom hebben wij", aldus dhr. Veen, "onze steun aan het christelijk streeklyceum te Ede toegezegd" ⁽⁶⁵⁾.

Daarmee waren de kaarten geschud en hadden de voorstanders van subsidiëring van het Streeklyceum hun doel bereikt. Het voorstel van B en W werd aanvaard met twintig stemmen vóór en elf stemmen tegen. Tegen stemden opnieuw PvdA en VVD. Zonder nadere aankondiging vonden de docenten van het Streeklyceum in hun lessenaar een exemplaar van de Bijbel in de oude Statenvertaling van 1637 en werden zij verplicht deze in plaats van de Nieuwe Vertaling bij de dagopeningen te gebruiken.

Subsidie voor chr. streeklyceum met 20-11 stemmen aanvaard

Staatkundig gereformeerde fractie stemde
thans voor

Het voorstel van burgemeester en wethouders om aan het christelijk streeklyceum te Ede een subsidie van f 25.000.— te verlenen, waarover in de gemeenteraadsvergadering van 1 maart de stemmen staakten, is woensdagavond met 20 tegen 11 stemmen aangenomen. Zorgde de staatkundig gereformeerde fractie de vorige keer voor een verrassing door tegen dit voorstel te stemmen, ditmaal zorgde zij voor een nog grotere sensatie door bij monde van de heer Veen te verklaren, dat zij thans vóór het verlenen van subsidie zou stemmen. Ook de heer G. van de Brink (c.h.), die de vorige keer wegens ziekte niet bij de stemming aanwezig kon zijn, bracht thans zijn stem uit vóór het voorstel van b. en w.

*De gemeenteraad besluit tot subsidiëring van het Streeklyceum
(Edese Courant 31-03-1961).*

Knusse sfeer

Toen de subsidie werd verkregen, verhuisde het Streeklyceum naar houten barakken aan de Irenelaan. Dit noodgebouw in het Beatrixpark werd begin 1961 met een korte plechtigheid in gebruik genomen. Bestuursvoorzitter Rippen hield een toespraak waarin hij meedeelde dat de school aan het begin van de cursus 1961-1962 drie eerste en drie tweede klassen met in totaal ongeveer 180 leerlingen zou omvatten. Met nadruk wees dhr. Rippen erop dat deze voorspoedige groei voor het bestuur geen aanleiding mocht zijn "om zich te

beroemen, dat zij het toch al behoorlijk ver gebracht hebben". Naar aanleiding van de geschiedenis van Gideon, die hij tevoren had voorgelezen, betoogde hij "dat alle mensenwerk slechts in Gods kracht volbracht kan worden en dat het altijd tot eer van Hem moet geschieden" ⁽⁶⁶⁾.

*De houten barakken aan de Irenelaan waar het Streeklyceum in 1961 zijn intrek nam
(Foto: Gemeentearchief Ede, nr. 6699).*

De noodbouw moest elk jaar met drie à vier lokalen worden uitgebreid. Ook in het voormalige Marktgebouw werd les gegeven. Om de omgeving van het dorpscentrum niet onveilig te maken, werd tijdens een directievergadering in 1964 de vraag besproken: "Hoever mogen de hoogste klassen in de pauze wandelen?" Het terrein en de wijze van voortbewegen werden heel nauwkeurig afgebakend: de leerlingen kregen opdracht uitsluitend te wandelen en zulks niet verder dan Moll's cafetaria en de Grote Kerk.

Zo'n beginperiode heeft, als bij elke andere school, zijn charmes. Het geringe aantal leerlingen zorgde voor een knusse sfeer en voor het bekende 'ons-kent-ons-gevoel'. De rector kende als 'Ome Willem' iedere leerling persoonlijk en gaf daarvan blijk door van ieder van hen een portret in het lerarenboek te schrijven ⁽⁶⁷⁾.

Toch hing er ook de sfeer van een ouderwets patriarchaat en van calvinistische tucht. Zo sprak men niet van 'leerlingen', maar van 'kinderen' en zorgden strakke regeltjes voor orde en rust. Op de eerste lerarenvergadering nam men enkele in dit verband opmerkelijke besluiten: "De kinderen gaan staan bij het bezoek van vreemden" en: "De kinderen mogen op straat lopen, maar niet verder dan het geluid van de schoolbel reikt". Deze schoolbel was trouwens al een hele vooruitgang; in 1960 "bestond de tijdsignalering uit een wekker en gebruikte de rector een handklingelbel" ⁽⁶⁸⁾. Geen wonder dat in het gedenkboek van 1976 te lezen staat: "Vele malen in zijn toch nog niet zo lange geschiedenis is het Streeklyceum abusievelijk 'Streekmuseum' genoemd" ⁽⁶⁹⁾.

Nogmaals: de Statenvertaling

In de jaren na 1961 werd door de gemeenteraad meestentijds zonder veel discussie gemeentelijke subsidie verleend. Kennelijk hadden de tegenstanders zich met de situatie verzoend of hadden zij zich neergelegd bij de gedachte dat zij, gezien de meerderheid van de confessionele partijen in de raad, geen kans hadden op een andere uitkomst. De SGP bleef echter alert en het bestuur van het Streeklyceum moest danig op zijn tellen passen. Voorlopig diende de Statenvertaling nog gebruikt te worden; de gemeentelijke subsidie en de daartoe benodigde steun van de SGP waren voor het voortbestaan van de school nog alleszins noodzakelijk. Hoe alert de SGP was, bleek in 1963 tijdens de behandeling van de aanvraag tot het verlenen van subsidie in het exploitatietekort van het Streeklyceum over het tijdvak 1 september 1961 tot en met 31 december 1961 en over het jaar 1962. Dhr. Veen verklaarde toen dat hem tijdens een gesprek met het bestuur van de school was duidelijk geworden, dat men op school de nieuwe bijbelvertaling wilde gebruiken voor vergelijking met de Statenvertaling. Tegen een dergelijk gebruik van de nieuwe bijbelvertaling was hij niet gekant, maar "wanneer men er echter toe over zou willen gaan de Statenvertaling te vervangen door een nieuwe vertaling dan zal zijn fractie in het vervolg tegen voorstellen tot verlening van subsidie aan deze school moeten stemmen" ⁽⁷⁰⁾. Vervolgens werd het voorstel zonder hoofdelijke stemming door de raad aangenomen. Het bestuur van het Streeklyceum was echter gewaarschuwd.

Het oude Marktgebouw in Ede-centrum dat in de beginperiode enige tijd als dependance werd gebruikt (Foto: Gemeentearchief Ede nr. 3507).

Rijkssubsidie

Geleidelijk kwam het rijk met een subsidieregeling over de brug. De afdeling HBS-B werd met ingang van 1 januari 1962 gesubsidieerd, de afdeling HBS-A per 1 januari 1965 en twee jaar later was het gymnasium aan de beurt ⁽⁷¹⁾. Het aantal leerlingen van het Streekly-

ceum was inmiddels gestaag gegroeid. In 1960 was de school met 88 leerlingen gestart; zes jaar later telde men 441 leerlingen. In 1967 besloot de gemeenteraad voor de laatste maal een subsidie ter beschikking te stellen, omdat vanaf 1 januari 1967 de kosten van de hele school volledig voor rekening van het rijk kwamen. Het voorstel voor subsidiëring over het jaar 1966 werd door de raad met zesentwintig stemmen vóór en drie stemmen tegen goedgekeurd ⁽⁷²⁾. Wel werd in januari 1968 nog een krediet verstrekt voor het treffen van voorzieningen aan het houten gebouw aan de Irenelaan ⁽⁷³⁾. Later dat jaar werd de grond aan de Prins Bernhardlaan in erfpacht uitgegeven en werden de daarop staande noodgebouwen aan het bestuur van de Vereniging verkocht ⁽⁷⁴⁾.

3. De 'bloedgroepen'

"Teleurgesteld en bedrogen"

De rechterflank van het Nederlandse protestantisme omvat een veelheid van richtingen, die zeker in de eerste jaren vrijwel alle binnen de gemeenschap van het Streeklyceum waren terug te vinden. Daar probeerden zij zoveel mogelijk de belangen van de eigen groep te verdedigen. Op den duur ontstond er een "wankel evenwicht van 'licht' en 'zwaar', van 'rekkelijken' (voorstanders van een ruimere interpretatie van de geloofswaarheden) en 'preciezen' (handhaven van de orthodoxe geloofsbelijdenis), van hervormden (meest gereformeerde bond) en gereformeerden (van verschillende denominaties: van synodaal tot en met vrijgemaakt), van 'anti- en contra-Marnixianen'" ⁽⁷⁵⁾. Dit "wankele evenwicht" kwam al na twee jaar onder grote spanning te staan.

Na een zeer moeizaam verlopen sollicitatieprocedure werd in 1962 een nieuwe rector benoemd. Toen deze gereformeerd bleek te zijn, beschuldigden de hervormden hun gereformeerde broeders van "gereformeerd imperialisme". Twee jaar daarvóór waren er zeer duidelijke toezeggingen gedaan aan de hervormden binnen de Vereniging. Naast een gereformeerde rector werd in 1962 tevens een (vrijgemaakt) gereformeerde conrector benoemd. De hervormden binnen de Vereniging waren furieus.

In de Edese kerkbode van de Hervormde Gemeente verscheen in september 1962 een artikel over "de zeer droevige gang van zaken bij het Streeklyceum" onder de titel: "Teleurgesteld en bedrogen". Door de "gereformeerde imperialistische houding", aldus het artikel, "is helaas van het begin af aan van werkelijke 'samen'-werking geen sprake geweest". Reeds in 1960 was de allerwegen zeer bekwaam geachte hervormde kandidaat bij de rectorbenoeming "opzij geschoven" ten gunste van een gereformeerde sollicitant. De samenwerking werd toen gered door de hervormde kandidaat tot conrector te benoemen met de mondelinge belofte dat hij na twee jaar alsnog rector zou worden. "Ondanks alle mooi klinkende frasen van zgn. 'broederlijke eenheid', bleken de gereformeerden andere plannen in hun hoofd te hebben", zo meldde de kerkbode. Dit leidde ertoe dat in 1962 de hervormde kandidaat door de gereformeerde bestuursleden alsnog onbekwaam werd bevonden voor het rectoraat: "hij kon helaas geen hoger waarderingscijfer behalen dan een 3; bij een ruim denkende gereformeerde klom hij nog tot een vier! Deze zelfde mensen waren echter wel bereid hem voor 100% aan te bevelen bij een sollicitatie aan een andere school". In het artikel wordt met afschuw gesproken over het optreden van het bestuur van het Streeklyceum. Dit werd beschuldigd van een "onchristelijke handelwijze".

Toen het de nieuw benoemde rector duidelijk werd in welke conflictsituatie hij was beland, bedankte hij voor de eer. In allerijl werd door het bestuur eerst een gereformeerde (vrijgemaakte) conrector benoemd en aansluitend alsnog een gereformeerde rector. Daarmee was het wankele evenwicht verdwenen. De ironie van deze geschiedenis wil dat de nieuwe rector destijds naar de functie van conrector had gesolliciteerd, maar door het bestuur werd hij daarvoor toen ten enenmale onbekwaam geacht. Het bevreesde de hervormde

bestuursleden ten zeerste dat hij "binnen een halfjaar van zijn onbekwaamheid voor conrector opgeklimmen is tot de bekwaamheid voor rector.(-) In deze stormachtige groei", aldus het artikel in de Edese kerkbode, was de nieuwe rector en passant de hervormde kandidaat "voorbijgeschoten" ⁽⁷⁶⁾.

Bij de overdracht van het rectoraat typeerde de inspecteur de situatie aan het Streeklyceum als volgt: "Het Streeklyceum vaart nu een koers, uitgezet door de (gereformeerde) rector-kapitein, daarin bijgestaan door zijn (eveneens gereformeerde) conrector en (meer dan driekwart gereformeerde) bemanning" ⁽⁷⁷⁾. Wel werden als exponenten van deze gereformeerde 'usurpatie' drie gereformeerde bestuursleden tot aftreden gedwongen. De affaire haalde zelfs de landelijke pers: in dagblad Trouw werd over deze onverkwikkelijke zaak geschreven. Alleen door een hervormde conrector te benoemen, konden het evenwicht en de lieve vrede, althans gedeeltelijk, worden hersteld ⁽⁷⁸⁾. Vele niet-gereformeerde leden van de Vereniging zagen dit echter anders. Hun verzet was vergeefs geweest. Voor hen was de maat vol. Ongeveer tachtig niet-gereformeerden bedankten voor het lidmaatschap: zij besloten "eenparig definitief met dit in feite gereformeerde lyceum te breken" ⁽⁷⁹⁾. Dat 1962 een 'moeilijk' jaar was voor het Streeklyceum moge duidelijk zijn; het wordt weerspiegeld in het aantal vergaderingen van het schoolbestuur in dat jaar: liefst eenendertig ⁽⁸⁰⁾.

4. Toename aantal leerlingen

De regionale industrialisatie en de daarmee samenhangende explosieve bevolkingsgroei van zowel Ede als van de dorpen in de directe omgeving, evenals de verminderde belangstelling voor het beroepsonderwijs en de komst van het HAVO, zorgden ervoor dat zich jaarlijks bij beide Edese middelbare scholen ruim voldoende leerlingen aanmeldden. Het voortbestaan van zowel Marnix College als Streeklyceum was daardoor gewaarborgd. De vanuit de gereformeerde kerkenraad en het protestants-christelijke basisonderwijs 'geregisseerde' aantrekkingskracht van het Streeklyceum op het orthodox-protestantse volksdeel van Ede en omstreken bleek zo groot, dat via 441 leerlingen in 1966 ⁽⁸¹⁾, het leerlingenaantal tien jaar later was opgelopen tot ongeveer 1400. Bovendien zorgde de school telkenjare via een streng selectiesysteem en degelijk onderwijs voor goede eindexamenresultaten, een gegeven dat veel ouders aansprak, ook van buiten de orthodox-protestantse gemeenschap.

*Ingang gebouw Irenelaan in 1970
(Foto: Archief Vereniging Oud Ede, I9/M/286, nr. 322608).*

Bij de toelating van nieuwe leerlingen was een van de orthodox-protestantse grondslag afwijkende godsdienstige overtuiging van de ouders geen enkel bezwaar. Zelfs leerlingen uit rooms-katholieke gezinnen waren welkom. De enige voorwaarden waren dat deze leerlingen de protestantse godsdienstlessen moesten bijwonen en dat hun ouders geen lid van de Vereniging zouden worden, omdat zij de statuten niet konden onderschrijven. In 1976 telde het Streeklyceum ruim tachtig docenten. De 'warme bakker' was een 'broodfabriek' geworden, zo staat in het gedenkboek 'Stenen Streek' ⁽⁸²⁾. Deze snelle groei was, aldus datzelfde gedenkboek, "niet onze verdienste, maar Gods genade die het ons mogelijk maakte deze school te bouwen" ⁽⁸³⁾.

Door de hierboven geschetste ontwikkelingen werden de prognoses betreffende de te verwachten leerlingenaantallen voortdurend achterhaald en moest het bestuur van het Streeklyceum bijna jaarlijks op zoek naar nieuwe lokalen. In 1971 werd de dependance 'Zuid' in gebruik genomen. Deze werd gehuisvest in de afgeschreven gebouwen van Victoria Vesta aan de Tooroplaan. Een jaar later betrok men aan de Mauvestraat een tweede dependance. Op 12 juli 1974 verkreeg het bestuur een bouwvergunning voor een school met 44 lokalen, drie gymnastieklokalen en een portierswoning aan de Bovenbuurtweg ⁽⁸⁴⁾. Twee jaar later werd afscheid genomen van de houten barakken en kon op 31 maart de (stenen) nieuwbouw aan de Bovenbuurtweg in gebruik worden genomen: na vijftien jaar deed het Streeklyceum zijn "intrede in het stenen tijdperk" ⁽⁸⁵⁾. Helaas was het gebouw bij de opening al te klein: slechts 1050 leerlingen vonden er onderdak; de rest kreeg les in enkele noodlokalen naast de nieuwbouw. In 1985, toen de school vijfentwintig jaar bestond, was het totaal aantal leerlingen tot 1550 en het aantal docenten tot negentig gestegen ⁽⁸⁶⁾.

*De fraaie nieuwbouw aan de Bovenbuurtweg werd in 1976 in gebruik genomen
(Foto: Archief Vereniging Oud Ede, 19/M/287, nr. 322609)*

5. Identiteit

De Drie Formulieren van Enigheid

De vrijheid van onderwijs heeft de orthodox-protestantse groep-Rippen de mogelijkheid verschaft om in Ede naast het Marnix College een tweede middelbare school te stichten. Een school met een duidelijk orthodox-protestantse signatuur, vastgelegd in de grondslag: "De Heilige Schrift als Gods onfeilbaar Woord naar de belijdenis van de kerken van de reformatie hier te lande, zoals die in 1618/9 is vastgelegd in de Drie Formulieren van Enigheid". De school was de enige orthodox-protestants-christelijke middelbare school in de regio. Om die reden is het Streeklyceum indertijd ontstaan. "De school is er puur op identiteitsgronden gekomen.(-) Die protestants-christelijke identiteit is altijd kenmerkend gebleven", aldus een interview in het Gelders Dagblad in 1997 ⁽⁸⁷⁾. Uitgaande van de

grondslagformule werd ten aanzien van het benoemingsbeleid bepaald dat iedere docent de Drie Formulieren van Enigheid, bestaande uit de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels, diende te onderschrijven. Tevens moest de sollicitant verklaren kerkelijk meelevend te zijn. Deze bepalingen moesten de garantie bieden dat aan de school slechts docenten zouden lesgeven die deze orthodox-protestantse geloofsartikelen als richtsnoer voor hun leven hadden aanvaard.

Doorwerking van de grondslag in het dagelijkse schoolgebeuren

Evenals elders ontstond echter ook aan het Streeklyceum al spoedig een zekere spanning tussen datgene wat in de oude formules was samengevat en het dagelijkse schoolgebeuren. Maatschappelijke en culturele ontwikkelingen, zoals de veranderende invloed van kerk en geloof in de samenleving, nieuwe visies op bepaalde bijbelgedeelten en geloofswaarheden en een andere kijk binnen een groot deel van de orthodox-protestantse gemeenschap op veel zaken die vanwege hun 'verderfelijke invloed' voorheen als behorend tot 'de zondige buitenwereld' werden afgedaan, lieten ook dit orthodox-protestantse onderwijsbastion niet geheel onberoerd. Mede door het benoemings- en toelatingsbeleid werden bestuur en personeel gedwongen tot een voortdurende bezinning op en herijking van de uitgangspunten van de school.

"Steeds zijn er momenten geweest waarop over de grondslag is nagedacht", zo lezen wij in het Gelders Dagblad ⁽⁸⁸⁾.

In de loop der jaren trad onder invloed van de hier omschreven oorzaken een zekere verschuiving in het denken op, waarna in de dagelijkse gang van zaken enkele aanpassingen werden doorgevoerd. "Het moderne levensgevoel en de geest van de tijd gaan onze deur niet voorbij", zo staat in de 'Informatie-folder voor sollicitanten' ⁽⁸⁹⁾. Indertijd werd door de groep-Rippen het Marnix College afgeschilderd als een school waar les werd gegeven door docenten die lid waren van de Partij van de Arbeid, waar werd gedanst en waar men aan toneel deed ⁽⁹⁰⁾. Het Streeklyceum daarentegen was de school waar "woorden als 'disco-avond', 'toneelstuk' en 'cabaret', uit het vocabulaire werden geweerd; 'dansen' was synoniem met 'volksdansen'. Met 'stijldansen' werd pas jaren later heel voorzichtig "op proef" begonnen. In 1963 wist de leerlingenvereniging na veel gedram gedaan te krijgen dat de jaarlijkse feestavond niet meer in een kerkgebouw, maar in de 'Reehorst' gehouden mocht worden. "Dit was al een geweldige beslissing"; om daarnaast ook nog een cabaretvoorstelling te geven, dat bleek te veel gevraagd.

Het Streeklyceum was toen nog niet rijp voor cabaret. De leerlingen bedachten een list: zij besloten geen 'cabaret', maar 'bacaret' te brengen. "Bacaret werd het woord dat een compromis bevatte en kenmerk was voor de worsteling om, voor wat de uiterlijke dingen betreft, te ontkomen aan wereldgelijkvormigheid". Hoe ver de leerlingen van de heilig verklaarde grondslagdocumenten verwijderd waren, blijkt uit hun 'bacaret', waarin een sollicitatiescène voorkwam met een drietal houtblokken die de Drie Formulieren van Enigheid voorstelden ⁽⁹¹⁾.

Ooit werd een leraar Nederlands niet benoemd, omdat hij tijdens het sollicitatiegesprek te kennen gaf, Wolkers en Jan Cremer in de les te zullen behandelen. "Daarmee deed hij zichzelf de das om" ⁽⁹²⁾. In 1966 stond het onderwerp 'Minikleding' op de agenda van de directievergadering en voor leerlingen met lange haren wist de rector "in de buurt een betrouwbare kapper" ⁽⁹³⁾. Tegen deze achtergrond was het niet verwonderlijk dat de film van de rockopera 'Jesus Christ Superstar' geen genade vond in de ogen van de bestuursleden en de vertoning werd verboden ⁽⁹⁴⁾. Enkele maanden later mocht de film 'De Peetvader', waarin veel scènes vol weerzinwekkend geweld, vloeken en blote borsten voorkomen, wel worden gedraaid.

Langzaam trad een verschuiving op in de gehanteerde normen. Op den duur mocht op feestavonden worden gedanst, hoewel zo'n avond met gebed werd geopend.

Nog lang bleef het Streeklyceum de naam dragen van "een zware en strenge school", zo staat in het gedenkboek 'Stenen Streek'. "Deze gedachte is nu (1976) wel verdwenen" ⁽⁹⁵⁾. Wellicht kan men na 1976 niet meer spreken van een "zware en strenge school"; van bestuurszijde werd er echter ook nadien op toegezien dat maatschappelijke vraagstukken als homosexualiteit, de evolutietheorie, de 'pil', abortus, euthanasie en het gebruik van atoomwapens en kernenergie, uitsluitend op een het bestuur welgevallige wijze in de lessen werden behandeld. Een genuanceerde benadering van dergelijke onderwerpen werd niet getolereerd. Het bestuur bepaalde wat op basis van de in de grondslag vastgelegde verbondenheid met de gereformeerde belijdenis, ten aanzien van religieuze, ethische en politieke problemen in de school te berde gebracht mocht worden. Ondanks de in religieus en politiek opzicht pluriforme samenstelling van personeel, ouders en leerlingen.

Een docent die in zijn lessen maatschappijkritische opmerkingen maakte, kreeg geen vaste aanstelling en een leerling die verklaarde "met de bijbel dicht te leven", werd niet representatief genoeg geacht om voorzitter van de leerlingenraad te worden ⁽⁹⁶⁾. Maar al in 1978 kwam de Commissie Doelstellingen tot de conclusie dat er binnen de school een grote verscheidenheid van meningen bestond over wat christen-zijn eigenlijk is en dat dit tot sterke polarisatie kan leiden ⁽⁹⁷⁾. Zeker wanneer politieke zaken in het geding waren.

Demonstratie tegen kernwapens.

Foto van de manifestatie in de kantine van het Streeklyceum (Ede Stad, 14 mei 1984).

'Politiek' in de school

Op een ouderavond in 1978 werd de vraag: "Wat vindt u van politiek in de school?" door de meerderheid van de aanwezigen positief beantwoord, zij het onder een duidelijke voorwaarde: "mits gegeven door een leraar die de grondslag volledig onderschrijft. Helaas kan dit niet van alle leraren gezegd worden. Vandaar de vrees van hen die zeggen: géén politiek in de school!" ⁽⁹⁸⁾. Het is het dilemma van een pluriforme school geleid door een in religieus en politiek opzicht behoudend bestuur. Tot welk beleid dit leidde, bleek bij de actie van een aantal leerlingen tegen kernwapens in 1984. "Meningen botsen hard tijdens 'werkonderbreking' op het Streeklyceum" kopte Ede Stad ⁽⁹⁹⁾. De affiches die de voorstanders van

de actie hadden opgehangen werden verwijderd, want het schoolbeleid liet niet toe dat politieke standpunten werden uitgedragen. Het protest tegen de actie bleef niet beperkt tot een spandoek met de tekst: "Wie niet van kruisraketten wil weten, krijgt straks Russisch brood te vreten". Tijdens een sit-in werden de initiatiefnemers door leerlingen die tegen de actie waren, vanaf de balkons met etenswaren bekogeld en met een brandslang natgespoten. Met een luchtdrukpistool werd op muziekinstrumenten geschoten. Het kwam zelfs tot een handgemeen.

Leerlingen van „Streek” en „Marnix” vinden elkaar

Edese Post
31-10-85

EDE — Kon er laatst al in de plaatselijke pers uitgebreid gemeld worden dat de „kakkiers” en de „neutros” op het Marnix-College elkaar hadden weten te vinden, minstens zo opmerkelijk is een ontwikkeling van deze week. Leerlingen van het Streeklyceum en van het Marnix-College hebben elkaar gevonden in een gezamenlijke actie tegen de eventuele plaatsing van de kruisraketten. „Wij zijn ook wel een beetje moe van dit gespreksonderwerp”, zo zei Diana van Boven, een scholiere van het Streek, „maar dat neemt niet weg dat we ons niet monddood laten maken”. Voor 1 november wordt het definitieve besluit van het kabinet verwacht, en om...om heeft het comité Jongeren tegen Kernwapens die dag uitgeroepen tot stakingsdag van de scholieren. De Edese scholieren willen in bussen naar Amsterdam gaan.

Opmerkelijkste facet is natuurlijk de nauwe samenwerking tussen Streek en Marnix. Onafhankelijk van elkaar zochten ze vorige week contact met het landelijke overkoepelende orga...

Marnix-College niet rechtstreeks benaderd, maar gezien de activiteiten op school „zal het hem niet ontgaan zijn”. De reis naar Amsterdam kost 12 gulden „en nu zie je pas echt of iemand dat over heeft voor zijn politieke stellingname”, aldus Diana. Ze denken niet dat iemand overtuigd wordt door hun acties. „De standpunten zijn bepaald. De wederzijdse argumenten pro en contra zijn uitgekauwd”. Wel is de sfeer tussen voor- en tegenstanders wat beter geworden. „Vroeger werden onze affiches botweg kapot gescheurd”, zo herinnert Annelies zich, „maar later werden die tegen-acties veel leuker, moet ik zeggen. Naast onze affiches kwamen dan affiches te hangen als „Nu staken, straks Lada's maken” en „Ik Koos Verkeerd” (IKV). Dat vind ik leuk en ook heel democratisch”. Ook op het Marnix zijn de voorstanders van kernwapens „leuker” geworden, zo menen de actievoersters. „Een leraar die zeker niet links genoemd kan worden vroeg laatst aan mij hoe het staat met de actie”. Kortom, de kruisrakettenkwestie heeft gelukkig geen diepe kloof geschapen binnen de Edese scholen. Sterker nog, er is nu zelfs samenwerking tussen scholieren van

is het „hartstikke streng”, (zo meent het Marnix).

Tot dusverre hebben in totaal al zo'n 80 leerlingen betaald voor de busreis naar Amsterdam, die vrijdagmorgen om elf uur van beide scholen begint. Consequentie van dit tijdstip is natuurlijk dat de laatste uren van morgen verzuimd gaan worden door de stakende leerlingen. „De eerste uren gaan wij gewoon naar school”, zo verzekeren de 4 actievoersters, „maar de stral voor het staken van de laatste uren hebben wij er graag voor

Actie tegen kruisraketten 1985 (Edese Post, 31 oktober 1985)

Een jaar later verliep de scholierenstaking tegen kruisraketten veel rustiger. De tegenstanders beperkten zich tot leuzen als: "Nu staken, straks Lada's maken" en "IKV = Ik Koos Verkeerd". De voorstanders organiseerden samen met een groep leerlingen van het Marnix College een bus voor de demonstratie in Amsterdam. De consequentie van de langzaam gegroeide pluriformiteit werd in 1986 tijdens een bespreking over het schoolwerkplan helder onder woorden gebracht: "Het heeft geen zin om te proberen binnen de school tot één door ieder geaccepteerde mening over zaken als schriftgezag, christelijke levensstijl, politiek handelen, actie voeren, enz. te komen" ⁽¹⁰⁰⁾.

Illustratief in dit verband zijn de uitslagen van de verkiezingen die parallel aan de landelijke, op het Streeklyceum werden georganiseerd. Zowel bij personeel als leerlingen behaalden niet direct orthodox-protestantse partijen als VVD, D'66 en PvdA, in de periode 1977-1986 gezamenlijk tussen de 22 en 46 procent van de stemmen. Ook uiterst links en rechts waren vertegenwoordigd: CPN, PSP en CP scoorden tussen 0,4 en 3,3 procent. In diezelfde periode stemde 1,2 tot 14,9 procent van de 'stemgerechtigden' op de KVP.

Verontruste kerkenraden

De pluriformiteit leidde meer dan eens tot binnenschoolse strubbelingen. Daarbij bleek dat

een substantieel deel van het docentencorps een andere mening huldigde dan het bestuur van de school. Al in 1980 spraken de kerkenraden van de Christelijk Gereformeerde Kerk en van de Hervormde Gemeente, die beide in het bestuur van het Streeklyceum vertegenwoordigd waren, in een brief hun verontrusting uit over het organiseren van popavonden en disco's, het in de les behandelen van moderne literatuur, evolutietheorie, homofilie en seksualiteit. Het kwam tot een bezinningsavond waar onomwonden werd vastgesteld dat een eenduidige interpretatie en toepassing van de grondslag onmogelijk was. Het personeel ondertekende de artikelen wel, maar in de praktijk handelde men overeenkomstig de uitleg die ieder daar zelf aan gaf. Het bleek zelfs dat de inhoud van de Drie Formulieren bij veel docenten weinig bekend was. De concrete zaken die de bezorgdheid van de kerkenraden hadden opgeroepen, werden door veel personeelsleden als minder essentieel en derhalve als franje ervaren ⁽¹⁰¹⁾.

Omgekeerd hadden verschillende 'ruimer denkenden' te weinig oog voor het feit dat kerkenraden en bestuur handelden vanuit de gedachte dat de school gebonden was aan de Schriften zoals die in de Reformatie opnieuw zijn ontdekt en in de gereformeerde belijdenis zijn vastgelegd. Zij meenden oprecht hun standpunt bijbels te kunnen funderen.

Al deze stellingnames bleken op den duur aan slijtage onderhevig. Het hele hiermee samenhangende veranderingsproces draait om één vraag: 'Hoe vertaalt men de grondslag van de school naar het schoolgebeuren van alledag?' Dat de uitwerking van de grondslag een voortdurende aanpassing vraagt aan de veranderende normen in de maatschappij, daarover was men het in meerderheid aan het Streeklyceum na vele jaren wel eens. Maar de concretisering van dit alles in de dagelijkse onderwijs- en vormingspraktijk was, evenals voor menige andere christelijke school, ook voor het Streeklyceum een groot probleem. Het is niet moeilijk gewichtige formules te bedenken en aanstaande docenten tijdens een sollicitatiegesprek 'de nieren te proeven'. Het is veel lastiger om duidelijk te maken waaruit, in afwijking van andere scholen, de specifiek orthodox-protestantse identiteit bestaat.

Hoe kon het christelijke karakter van het Streeklyceum het best omschreven worden? "Een vraag", zo lezen wij in het gedenkboek van het Streeklyceum van 1976, "die vaak indirect wordt beantwoord, aarzelend, van diepe denkrimpels vergezeld, nu eens met een formele verwijzing naar het oprichtingsstatuut, dan weer met nietszeggende, wijl te zeer zich in vakspecialistische termen verliezende (aan)geleerdheden. Het volgende antwoord is mijns inziens het meest directe: 'ieder (-) lid in deze leef- en leerorganisatie aanvaardt de opdracht om in de geest van Christus in woord en gedrag met elkaar en met de op te leiden leerlingen samen te leven en te werken'.(-) Het is niet mogelijk elk gegeven schoolvak op zich specifiek christelijk te noemen" (102) . Het is een heel eerlijk antwoord; het demonstreert de verlegenheid. Het Streeklyceum zocht een oplossing in twee richtingen. Allereerst in enkele uiterlijke kenmerken als godsdienstonderwijs, dagopeningen, vieringen op godsdienstige hoogtijdagen, een verbod op dansen, toneel, cabaret, e.d. en speciale leerstof voor sommige vakken. De opmerking dat "het niet mogelijk is elk gegeven schoolvak op zich specifiek christelijk te noemen", duidt erop dat men dat bij enkele vakken wellicht heeft gepoogd. Het probleem is daarbij dat wanneer men alle vakken van een christelijk aureool voorziet, men gevaarlijk dicht in de buurt komt van 'christelijk rekenen'.

Daarnaast werd, uitgaande van bijbelse, voornamelijk Nieuw Testamentische gegevens, met name de voorbeeldfunctie van Christus, gezocht naar dieper gravende aspecten: een manier van omgaan met elkaar en het doorgeven van bepaalde normen en waarden, zoals respect, begrip, tolerantie, barmhartigheid, vergevingsgezindheid, naastenliefde, openheid, eerlijkheid en verantwoord omgaan met de schepping. Hierbij doemt echter de vraag op naar het specifiek christelijke van dit alles. Het zou voor willekeurig welke andere school, zelfs voor een openbare school, niet goed zijn als daar andere maatstaven worden aangelegd voor de omgang tussen allen die bij de school betrokken zijn, dan voor het Streekly-

ceum werden vermeld. Ook elders dienen leerlingen in contact te worden gebracht met noties als respect, begrip, tolerantie, enzovoort. De hier opgesomde waarden en normen worden vaak erg gemakkelijk door het christelijk onderwijs geannexeerd en als specifiek christelijk aangeprezen, terwijl zij in wezen tot het algemeen menselijke gedachtegoed behoren en op iedere school in elke pedagogische en organisatorische situatie centraal dienen te staan. In de dagelijkse gang van zaken bleek het verschil tussen het Streeklyceum en andere, minder orthodox-protestants christelijke scholen, inclusief het Marnix College, meer in een formule en in een onderscheid in sfeer en enkele uiterlijkheden te liggen, dan in een wezenlijk andere onderwijskundige, pedagogische, didactische of maatschappelijke aanpak en uitwerking. Verschillen in de marge; geen totaal andere invulling.

Benoemings- en toelatingsbeleid

Ook ten aanzien van het benoemen van personeel, het verkiezen van een oudervertegenwoordiging en het toelaten van leerlingen, deed zich in de loop van het 35-jarig bestaan van het Streeklyceum een zekere verschuiving voor. De spanning tussen het verheven ideaal en de dagelijkse werkelijkheid heeft er op den duur toegeleid dat in sommige gevallen aardig wat water bij de 'onversneden wijn' is gedaan. In enkele gevallen werden in tijden van leraarschaarste docenten in tijdelijke dienst benoemd die andere godsdienstige of levensbeschouwelijke opvattingen huldigden dan de school krachtens haar grondslag voorschreef. Het ruime toelatingsbeleid leverde wel veel leerlingen op, maar die waren lang niet allemaal van orthodox-protestantse huize. Vandaar dat op den duur in de Medezeggenschapsraad enkele niet orthodox-protestantse ouders werden gekozen, waaronder zelfs een rooms-katholiek. Uiteraard konden deze vertegenwoordigers de grondslag niet onderschrijven; zij moesten verklaren het uitgangspunt van de school te zullen respecteren.

In een interview in Ede Stad in 1987 verklaarde de toenmalige rector: "Iemand die geen affiniteit met de protestants-christelijke levensbeschouwing heeft en zijn kind toch naar het Streeklyceum wil sturen, bijvoorbeeld omdat de school goed is en dicht bij huis staat, adviseer ik liever een goede fiets voor zijn kind te kopen" ⁽¹⁰³⁾. Aan dit advies is kennelijk weinig gehoor gegeven. De 'Informatiefolder voor sollicitanten' gaf in ieder geval meer ruimte: "Het Streeklyceum is in de eerste plaats gericht op leerlingen uit de diverse protestants-christelijke milieus in de regio.(-) Overigens wordt een ieder als leerling toegelaten die het Streek-karakter respecteert" ⁽¹⁰⁴⁾. Reeds in 1978 werd op een ouderavond gesproken over de vraag: "Hoe stelt de school haar karakter veilig indien veel niet-christen-ouders hun kinderen naar deze school sturen?" ⁽¹⁰⁵⁾ Tien jaar later werd een algemene bestuursvergadering belegd omdat de terugloop van leerlingen uit gezinnen met een bepaalde kerkelijke achtergrond het bestuur zorgen baarde. "Wij dreigen een deel van de ouders, die van het begin af vertrouwen hadden in de school, kwijt te raken", aldus de directie. Deze kinderen gingen naar reformatorische scholen in Amersfoort en Veenendaal. In de vergadering werd zelfs de vraag geopperd: "Wat is de ruimte voor Moslims binnen onze school?" ⁽¹⁰⁶⁾ Hieruit blijkt overduidelijk hoe pluriform de school in de loop der jaren door haar eigen benoemings- en toelatingsbeleid was geworden.

In de periode dat dergelijke niet orthodox-protestantse docenten, ouders en leerlingen aan de school verbonden waren, bepaalden zij door hun inbreng echter wel mede de identiteit. Hetzelfde geldt mutatis mutandis natuurlijk ook voor ieder ander aan deze onderwijsinstelling verbonden personeelslid, ouder of leerling, wiens geloofs- en/of maatschappijvisie in de loop der tijd zodanig was 'opgeschoven' dat deze wezenlijk afweek van de orthodox-protestantse uitgangspunten van de school. Via de geëigende binnenschoolse kanalen konden zij hun invloed doen gelden. Het gevolg was dat uiteindelijk zowel het eens zo ferm ingenomen principiële standpunt ten aanzien van het schoolgebeuren, alsook de strijdvaardig vastgelegde formules, de nodige aanpassingen moesten ondergaan. Aanleiding daartoe

werd de min of meer 'opgedrongen' fusie als gevolg van de landelijke veranderingen op schoolorganisatorisch en onderwijskundig gebied.

Megafusie 'Het Streek'

In het begin van de negentiger jaren van de vorige eeuw zocht het bestuur van het Streeklyceum naar mogelijkheden om tot bestuurlijke eenwording te komen met enkele andere protestants-christelijke scholen voor voortgezet onderwijs. Het overheidsbeleid van schaalvergroting en grotere autonomie voor de scholen, bracht de bestaansmogelijkheid van enkele protestants-christelijke scholen in de regio Ede in gevaar. Bij het Streeklyceum meldden zich jaarlijks gemiddeld vijftig leerlingen minder aan. In 1991 telde de school nog 1308 leerlingen.

Met ingang van de cursus 1988/9 werd een samenwerkingsvorm op brugklasniveau gestart met de protestants-christelijke MAVO's Bospoort (Ede) en Vossenvelde (Bennekom) ⁽¹⁰⁷⁾.

Zes jaar later kwam het tot een 'megafusie' van vijf scholen: op 1 augustus 1994 werden alle bevoegdheden, personeel, roerende en onroerende zaken overgedragen aan de nieuw gevormde 'Stichting voor Protestants Christelijk Voortgezet Onderwijs voor de regio Ede/Wageningen' ⁽¹⁰⁸⁾. Het daarop volgende jaar werd de besturenfusie gevolgd door een scholenfusie: de MAVO's 'Bospoort' en 'Vossevelde', de interconfessionele MAVO-VBO school 'De Haverlanden' (Wageningen), de protestants-christelijke VBO-school 'Ede Noord' en het Streeklyceum sloten zich aaneen tot de protestants-christelijke scholengemeenschap voor Voortgezet Onderwijs 'Het Streek'.

Vanuit onder meer het Streeklyceum was als voorwaarde voor de fusie gesteld dat aan de orthodox-protestantse identiteit niet getornd mocht worden. Daarvan uitgaande koos men voor de nieuwe scholengemeenschap de volgende grondslag: "Het Evangelie der genade in Jezus Christus, aanvaardende, dat de Heilige Schrift Gods onfeilbaar Woord en Jezus Christus de mensgeworden Zoon van God is, zoals dat onder meer beleden wordt in de eerste elf artikelen van de Nederlandse Geloofsbelijdenis" ⁽¹⁰⁹⁾.

Het bestuur ziet als zijn allereerste taak het verzorgen van protestants-christelijk voortgezet en beroepsvoorbereidend onderwijs. In het informatieboekje 'Streekwijzer' staat omschreven wat een protestants-christelijke scholengemeenschap voor de bij 'Het Streek' betrokkenen behoort te zijn: "We willen staan in de traditie van de Hervorming van de kerk in de 16e eeuw, waarbij het licht opnieuw viel op het feit dat God mensen die in Hem geloven genadig wil zijn" ⁽¹¹⁰⁾. Tevens werd besloten dat de binding met de kerken zou blijven bestaan. Hier deed zich echter een probleempje voor. Het koepelbestuur van 'Het Streek' zou verschillende 'andersdenkende' leerkrachten, waaronder zelfs een aantal rooms-katholieken, onder zijn regiem krijgen.

De interconfessionele MAVO-VBO-school 'De Haverlanden' was namelijk in 1988 ontstaan uit een fusie van de protestants-christelijke Prins Bernhard School voor LEAO, de protestants-christelijke Wilhelmina MAVO en de rooms-katholieke Sint Willibrord-MAVO, terwijl de christelijke scholengemeenschap voor VBO-EdeNoord (1993) een samenvoeging was van de protestants-christelijke LTS en de christelijke Prinses Marijke School voor IHNO-LHNO, waaraan eveneens een aantal rooms-katholieke docenten verbonden was. Het bestuur van het Streeklyceum ging desalniettemin met de fusie akkoord en accepteerde daarmee deze 'andersdenkenden' binnen de nieuwe scholengemeenschap. Het is interessant te zien hoe is gepoogd dit alles in overeenstemming met het oude uitgangspunt te brengen.

Uitfilteren

De rooms-katholieke en 'anders dan orthodox-protestants denkende' personeelsleden die voorheen aan de Prinses Marijke School met zijn ruime grondslag en aan de specifiek rooms-katholieke Sint Willibrord-MAVO waren verbonden, werden bij hun tweede fusie geconfronteerd met een uitgangspunt dat slechts op enkele onderdelen, maar niet wezenlijk

afwijkt van hetgeen in 1960 door het bestuur van het Streeklyceum als grondslag voor zijn orthodox-protestantse school was vastgelegd. Van de 'Drie Formulieren van Enigheid' werden de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels, evenals de artikelen 12 tot en met 37 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis uiteindelijk geschrapt. Als gevolg van het voortschrijdend denken over de inhoud van deze belijdenisgeschriften en zeker tegenover rooms-katholieke personeelsleden kon Zondag 30 van de Heidelbergse Catechismus, waar de 'Paapse mis' nog steeds als 'een vervloekte afgoderij' wordt aangeduid, niet gehandhaafd blijven.

De overgebleven eerste elf artikelen van de Nederlandse Geloofsbelijdenis geven nochtans de school een orthodox-protestants uitgangspunt. In deze artikelen klinkt de aloude reformatorische belijdenis door en worden de apocriefe boeken als bron voor de ware kennis van God afgewezen. In twee fasen waren de Prinses Marijke School en de Rooms-Katholieke Sint Willibrord-MAVO opgenomen in een specifiek orthodox-protestantse school, waarbij hun eigen identiteit volledig verloren is gegaan.

Het op de grondslag aansluitende benoemingsbeleid van 'Het Streek' wordt in artikel 6.2 van de statuten als volgt omschreven: "Alvorens tot benoeming van een personeelslid over te gaan, zal het Algemeen Bestuur zekerheid moeten hebben dat betrokkene instemt met de doelstelling en de grondslag van de Stichting zoals omschreven in artikel 2 van de statuten, bereid is mee te werken aan de uitvoering van de doelstelling en bij te dragen tot de ontwikkeling van de eigen levensbeschouwelijke identiteit van de school" ⁽¹¹¹⁾. Dit poogt men onder meer te bereiken door tijdens studiedagen en vieringen van heilsfeiten met het personeel, de gemeenschappelijke levensbeschouwelijke basis te benadrukken ⁽¹¹²⁾.

Wie zich echter in de orthodox-protestantse grondslag van 'Het Streek' niet kan vinden, kan via een 'Allonge', een aanhangsel bij de akte van benoeming, verklaren het uitgangspunt van de school te zullen respecteren. Consequente uitvoering van deze stellingname kan tot gevolg hebben dat deze personeelsleden slechts als getolereerde gasten mogen meewerken aan deze orthodox-protestantse onderwijsinstelling. Daarbij moeten zij alles nalaten wat strijdig is met de grondslag van de school, wetend dat na hun vertrek hun plaats in eerste instantie kan worden ingenomen door personeelsleden die het orthodox-protestantse onderwijs uit beginsel dienen en die belijdende en kerkelijk meelevende orthodox-protestanten zijn. Aldus zouden personeelsleden met een andere geloofs- of levensovertuiging dan de orthodox-protestantse, 'uitgefilterd' kunnen worden.

Ondertussen lijkt de praktijk de theorie reeds te hebben ingehaald: hetgeen in grondslag en statuten in 1995 is vastgelegd is inmiddels in het schoolgebeuren van alledag 'verwaterd' tot wat het best omschreven kan worden met de term 'algemeen christelijk'. Aan 'Het Streek' werken 'vogels van diverse pluimage' broederlijk en zusterlijk samen en hebben rooms-katholieken en 'andersdenkenden' onder andere bij de dagopeningen en vieringen een eigen inbreng. Daardoor bepalen zij mede de identiteit van deze op papier zo orthodox-protestantse onderwijsinstelling.

De kloof tussen het uitgangspunt en de dagelijkse onderwijspraktijk maakt dat 'Het Streek' weinig of niets verschilt van de meeste christelijke scholen voor voortgezet onderwijs. Dit leidde ertoe dat na de fusie een nog groter deel van de kinderen uit gezinnen die tot de hiervoor genoemde kerkgenootschappen behoren, in plaats van naar 'Het Streek', naar de typisch orthodox-protestantse scholen in Veenendaal en Amersfoort vertrok. Voor hun ouders is 'Het Streek' niet 'zwaar' genoeg. Deze ontwikkeling, reeds in gang gezet tijdens het bestaan van het Streeklyceum, betekent het definitieve einde voor de idealen van waaruit indertijd 'Het Christelijk Streeklyceum' is opgericht.

Orthodox-protestants-christelijk bastion

Terug naar de zestiger jaren van de vorige eeuw. Tegenover de tolerantie- en samenwerkingsidealen van mensen met verschillende geloofs- of levensovertuiging aan het Marnix

A L L O N G E
behorend bij de akte van benoeming

Het bestuur van de Stichting voor Protestants Christelijk Voorgezet
Onderwijs voor de Regio Ede-Wageningen

gevestigd: te Ede

verklaart dat:

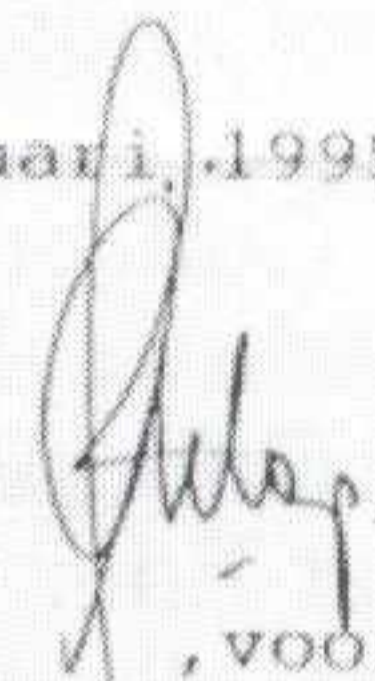
geboren op: te:

in aanvulling op het gestelde in artikel 1 van deze akte voldoet aan
de daarin bedoelde voorwaarde t.a.v. van de grondslag van het
onderwijs, indien zij/hij, door ondertekening van de akte van
benoeming, te kennen geeft genoemde grondslag te zullen respecteren.

Namens het bestuur voornoemd

plaats: Ede

datum: 20 januari 1995.

, voorzitter

, secretaris

'Allonge' behorend bij de akte van benoeming van een personeelslid dat de grondslag van de Stichting voor Prot. Chr. Voortgezet Onderwijs "Het Streek" niet kan onderschrijven.

College, stelde het Streeklyceum de ideeën van isolering en verzuiling, het terugtrekken op een loopgravenstelsel voor de eigen godsdienstige groep. Kennelijk met de woorden van Groen van Prinsterer als richtsnoer: "In ons isolement ligt onze kracht".

Het Streeklyceum is uitsluitend ontstaan uit het verlangen van een deel van de orthodox-protestantse inwoners van Ede om een eigen instelling voor middelbaar onderwijs te bezitten. Het dagelijkse schoolgebeuren bleek evenals bij andere orthodox-protestants christelijke onderwijsinstellingen, weerbarstiger dan de fraaist geformuleerde uitgangspunten. Zodra maatschappelijke, culturele of schoolpolitieke factoren zich aandienen, werden strategie en praktijk snel aangepast. Zelfs werd bij de megafusie in 1995 de verenigingsvorm, ooit een 'must' voor de Commissie van Samenspreking in 1956, overboord gezet: 'Het Streek' gaat uit van een Stichting. Alleen de grondslag van het Streeklyceum is, als een relict uit een vervagend verleden, in essentie steeds dezelfde gebleven. De vraag is hoelang de discrepantie tussen theorie en werkelijkheid na de megafusie zal blijven voortbestaan. Met de vorming van 'Het Streek' kwam in 1995 het einde van 'Het Christelijk Streeklyceum' na een voor een deel van de Edese gemeenschap, niet geheel onomstreden bestaan van 35 jaar.

Noten

1. Archief Marnix College Ede, Nota Rippen, 19-01-1960.
  2. Stenen Streek, Chr. Streeklyceum 1960-1976, uitg. Chr. Streeklyceum Ede, (CSLE), 27.
  3. C.E.H.J. Verhoef, Het Marnix College te Ede, 1937-1997; de identiteit van een ontzuilde samenwerkingschool, in: De Zandloper, kwartaalblad van de Ver. Oud Ede, jrg. 1997-3, pg. 4-28; idem, met een beknopte inleiding over de verzuiling in Nederland en enkele aanvullingen, in: Bijdragen en Mededelingen van de Ver. Gelre, deel XC, 1999, pg. 158-188.
  4. Archief Marnix College, Brief Commissie van Samenspreking, 09-01-1957.
  5. Archief Marnix College, Brief bestuur Marnix College Ede, 26-01-1957.
  6. Archief Marnix College, Brief Commissie van Samenspreking, 19-02-1957.
  7. Archief Marnix College, Brief bestuur Marnix College Ede, 20-03-1957.
  8. Rijksarchief Gelderland te Arnhem, Brief van de dagelijkse besturen van de samenwerkende christelijke schoolverenigingen te Ede aan het ETI voor Gelderland te Arnhem, 13-09-1956, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 725.
  9. Idem, Brief 28-09-1956, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 725.
Idem, ETI-rapport: Onderzoek naar de mogelijkheid van stichting van een Protestants-Christelijke school voor VHMO voor de gemeente Ede en omstreken, 13-12-1956, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 725.
  10. Idem, Brieven "Comité voor oprichting en instandhouding van een Christelijk Lyceum voor Wageningen, Bennekom en omliggende plaatsen", 10-01-1958 en 04-02-1958, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 725
  11. Idem, ETI-Rapport: Onderzoek naar de bestaansmogelijkheid van een protestants-christelijke school voor VHMO te Bennekom, 21-02-1958, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 725.
  12. Archief Marnix College, Brief Ver. voor Chr. Midd. en Voorber. Hoger Onderw. voor de Zuid-West Veluwe, 23-05-1958.
  13. Archief Marnix College, Brief leden Ver. Zuid-West Veluwe, 19-01-1960.
  14. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. Ede, 01-03-1961, 63.
  15. Archief Marnix College, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede, in: kerkblad gereformeerde kerk Ede, 22-02-1960.
  16. Archief geref. kerk Ede, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede, 17-02-1958.
  17. Archief geref. kerk Ede, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede, 22-02-1960 en 09-05-1960.
  18. Archief Marnix College, Brief Marnix-medewerkers, 01-02-1961.
  19. Gemeentearchief Ede, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede en de bij deze notulen behorende Verklaring, 14-07-1958. In april 1960 vroeg de gereformeerde voorzitter van het Marnix-schoolbestuur in een vergadering van de brede kerkenraad met klem het kerkenraadsbesluit van 17-02-1958 alsnog in te trekken, maar de kerkenraad weigerde opnieuw met het argument dat het Marnix College geen christelijke school is, omdat Christus er volgens de statuten niet centraal staat. Gemeentearchief Ede, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede, 21-04-1960, 77, 78.
  20. Archief Marnix College, Brief kerkenraad geref. kerk Ede, 27-03-1961.
  21. Gemeentearchief Ede, Notulen brede kerkenraadsverg. geref. kerk Ede en de bij deze notulen behorende Verklaring, 14-07-1958.
  22. Edese Courant, 09-09-1960.
  23. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. Ede, 16-03-1960, 87.
  24. Idem, 88.
  25. Idem.
  26. Idem, 89.
  27. Idem.
  28. Idem.
  29. Idem.
  30. Idem, 90.
  31. Idem, 92.
  32. Idem, 91, 92.
-

-
33. Idem, 93, 95.
 34. Idem, 95.
 35. Idem, 88.
 36. Idem, 89.
 37. Idem, 90.
 38. Idem, 96. De Edese gemeenteraad was in 1960 als volgt samengesteld:
 Christelijk Historische Unie: 8 zetels.
 Anti-Revolutionaire Partij: 6 zetels
 Staatkundig Gereformeerde Partij: 4 zetels
 Katholieke Volks Partij: 2 zetels
 Partij van de Arbeid: 7 zetels
 Volkspartij voor Vrijheid en Democratie: 4 zetels
39. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. 01-03-1961, 51.
 40. Idem, 16-03-1960, 91.
 41. Idem, 01-03-1961, 51, 52.
 42. Idem, 62.
 43. Idem, 52, 61.
 44. Idem, 53.
 45. Idem, 54, 55.
 46. Idem, 55.
 47. Idem, 56, 58, 59.
 48. Idem, 61.
 49. Idem, 52.
 50. Idem, 55.
 51. Idem, 60.
 52. Idem, 62.
 53. Idem, 65.
 54. Rijksarchief Gelderland te Arnhem, ETI-Rapport: Prognose van het aantal leerlingen op het Christelijk Streeklyceum te Ede in 1970, 25-02-1961, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr.730.
 Idem, Brief ETI, 10-03-1961, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr. 730.
 55. Idem, Brief Vereniging "Het Christelijk Streeklyceum", 25-01-1961, in: archiefblok 0809 ETI, inventarisnr.730.
 56. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. 01-03-1961, 57, 58.
 57. Idem, 62.
 58. Idem, 58.
 59. Idem, 66.
 De Nederlands Hervormde Taborgemeente had zich echter in andere zin uitgesproken. Toen in 1957 een uitvoerig schrijven van de Stichting tot oprichting van een christelijke school voor VHMO op de Zuid-West Veluwe was binnengekomen, werd besloten "ons niet in deze kwestie te mengen".(Archief Ned.Hervormde Taborgemeente Ede, Notulen kerkenraadsverg., 09-12-1957). Dit standpunt werd ook daarna niet verlaten. Enige jaren later bleek echter dat drie personen die tot de 'Tabor-modaliteit' behoorden, deel uitmaakten van het bestuur van het Streeklyceum. Toen in 1966 het Streeklyceum een exploitatietekort van f35.000.- had, werd de Taborgemeente om een subsidie gevraagd. In de kerkenraadsvergadering van 8 december 1966 ontstond zich "een zeer uitgebreide discussie". Door enkele sprekers werd gevreesd voor een "ontkerstening van het Marnix College". Ondanks dat Praeses en scriba welwillend tegenover de subsidieaanvraag stonden, werd besloten deze niet te verlenen.(idem, 08-12-1966).
 Ook de Evangelisch-Lutherse gemeente wees een verzoek van het bestuur van het Streeklyceum om financiële steun van de hand.(Notulen kerkenraadsvergadering Evang.-Luth.gem.Ede, 17-04-1964)
60. Idem, 57.
 61. Idem, 67.
 62. Idem, 29-03-1961, 96,97.
 63. Idem, 101.
-

-
64. Idem, 104.
  65. Idem, 100. Dhr.Veen vergiste zich hier in het jaartal. Op de Dordtse Synode van 1618/19 is het besluit genomen de Bijbel in de landstaal over te zetten. De zogenaamde 'Oude Vertaling' of 'Statenvertaling' dateert van 1637. In 1951 heeft het Nederlands Bijbelgenootschap een 'Nieuwe Vertaling' het licht doen zien.
  66. Edese Courant, 02-06-1961.
  67. Stenen Streek, 17, 18.
  68. Idem, 26, 27.
  69. Idem, 17.
  70. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. Ede, 03-07-1963, 254.
  71. Idem, 06-07-1966, 205.
  72. Idem, 26-07-1967, 253.
  73. Idem, 24-01-1968.
  74. Idem, 28-08-1968.
  75. Stenen Streek, 29.
  76. Archief Ned.Hervormde gemeente te Ede, Edese Kerkbode, 14-09-1962.
  77. Idem.
  78. Stenen Streek, 29.
  79. Archief Ned.Hervormde gemeente te Ede, Edese Kerkbode, 14-09-1962.
  80. Stenen Streek, 12.
  81. Gemeentearchief Ede, Verslag gemeenteraadsverg. Ede, 06-07-1966, 205.
  82. Stenen Streek, 27.
  83. Idem, 12.
  84. Idem, 46.
  85. Idem, 11.
  86. Op maandag ben ik nog zo moe, 25 jaar CSLE, uitg.CSLE, 1985.
  87. Gelders Dagblad, 11-06-1997.
  88. Idem.
  89. Informatie-folder voor sollicitanten, Chr.Streeklyceum Ede, 3.
  90. Archief Marnix College, Artikel van C.A.de Leeuw: "Het Chr.Streeklyceum te Ede", z.j.
  91. Stenen Streek, 30.
  92. Idem, 31.
  93. Idem, 55.
  94. Edese Courant, 19-06-1981.
  95. Stenen Streek, 26.
  96. Edese Courant, 07-11-1984.
  97. Verslag Commissie Doelstellingen CSLE, nov.1978.
  98. Verslag Ouderavond CSLE, 30-01-1978.
  99. Ede Stad, 14-05-1984.
  100. Gedachten over school, Schoolwerkplanontwikkeling, CSLE, juli 1986.
  101. Woorden van bezinning, Vereniging CSLE, 01-10-1980.
  102. Stenen Streek, 13.
  103. Ede Stad, 09-09-1987.
  104. Informatie-folder voor sollicitanten, CSLE, 5.
  105. Verslag ouderavond, CSLE, 30-01-1978.
  106. Verslag algemene bestuursvergadering, CSLE, 15-12-1988.
  107. A.G.van Bruggen, Een dure plicht, Ede, 1995, 258.
  108. Idem, 259.
  109. Statuten van de "Stichting voor Protestants-Christelijk Voortgezet Onderwijs voor de regio Ede-Wageningen", art. 2.3. Zie ook: Scholengemeenschap 'Het Streek', Studiedag over Schoolvisie, 06-01-1997, 4.
  110. Scholengemeenschap 'Het Streek', Informatieboekje 'Streekwijzer'.
  111. Statuten "Stichting voor Prot.Chr.VO voor Ede-Wag.", art.6.2.
  112. Scholengemeenschap 'Het Streek', Studiedag over Schoolvisie, 06-01-1997, 7
-

een winkel
vol (cadeau-)
ideeën voor
binnen en
buiten

Geels

E D E

Grotestraat 111, Ede Tel.: 0318 61 92 92
geels@geelsede.nl www.geels-edede.nl

voor een
volledige
impressie
bezoek
onze
internet
site

Fahrenheitstraat 24
Postbus 262
6710 BG Ede
Tel. : (0318) 624 523
Fax: (0318) 625 161

- 24 uurs glasservice
- Onderhoudsschilderwerk
- Nieuwbouw
- Utiliteitsbouw
- Isolatieglas
- Voorzetramen
- Rolluiken
- Zonweringen enz.

omdat er
meer
is dan van
negen

tot vijf

Als u veel output levert, met een drukke baan bijvoorbeeld, hebt u ook behoefte aan veel input. Dat is de reden dat de SNS bank allerhande vormen van cultuur een warm hart toedraagt. Van theater tot museum. Van beeldende kunst tot het verenigingsleven.

SNS bank

GROOT GEWORDEN DOOR KLEIN TE BLIJVEN

Periodieken, handelsdrukwerk,
brochures en folders
met vakmanschap vervaardigd bij:

DRUKKERIJ FROUWS EDE BV

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

**AANNEMERSBEDRIJF
WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE**

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

U ZOEKT.....

HARKES

TUIN- EN KAMERPLANTEN CENTRUM
KLINKENBERGERWEG 29 EDE
TEL. 0318-612694

- POTTERIE VOOR KAMER EN TUIN
- MESTSTOFFEN - GRONDSOORTEN
- TUINPLANTEN - BLOEMBOLLEN
- ALLES VOOR DE VIJVER
- GRASZODEN
- NATUURSTEEN
- TUINHOUT
- TUINGEREEDSCHAP
- KAMERPLANTEN
- SNIJBLOEMEN